

Handelshøgskolen Innlandet – fakultet for økonomi og samfunnsvitenskap

Emilie Værp

Masteroppgave

Hva skal til for å velge miljøvennlig bolig?

- En casestudie av innbyggernes syn på Ydalir i Elverum

Fremtidsbilde Ydalir (Elverum Vekst/tegn_3)

What does it take to choose environmentally friendly housing?

- A case study of the inhabitants' view of Ydalir in Elverum

Master i Miljøpsykologi

2020

Sammendrag

Klimaendringer og global oppvarming er et økende problem i vår tid. Allikevel ser man en viss skepsis til å flytte inn i miljøvennlige boliger og til å utføre annen promiljøatferd. Formålet med denne casestudien har vært å utforske hvilke faktorer som avgjør folks villighet til å velge nullutslippsboliger eller miljøvennlige boligformer over andre typer boliger. Dette er et spennende tema fordi det kombinerer to sentrale aspekter ved miljøpsykologi, nemlig miljøatferd og arkitektur. For å undersøke folks motivasjon for å velge miljøvennlige boliger ble det nyetablerte nullutslippsnabolaget Ydalir i Elverum valgt som case og det ble gjennomført kvalitative intervjuer med 12 informanter. Gjennom en tematisk analyse av intervjunotatene fra disse intervjuene kom man frem til fire hovedtemaer og til sammen femten undertemaer som viste seg å være sentrale for informantene. Disse fire hovedtemaene beskriver informantenes kunnskap og inntrykk av Ydalir som prosjekt, informantenes boligdrømmer, hvilke tanker informantene har rundt det å skulle flytte til Ydalir og informantens tilknytning og assosiasjoner til Elverum som by. Gjennom disse temaene har man identifisert flere ulike faktorer som kan påvirke villigheten til å flytte inn i en nullutslippsbolig, både i positiv og negativ retning.

For informantene er en av de viktigste faktorene pris og økonomi. En annen sentral faktor har vist seg å være frihet og muligheten til å kunne bestemme over egen livsstil og egen bolig. Fellesskap innad i nabolaget er en annen viktig faktor og folk vil gjerne bo i nærheten av folk de opplever å ha noe til felles med. I tillegg har beliggenhet i forhold til skole/barnehage, sentrum, kollektivtrafikk og natur vist seg å være viktig for informantene i studien. Her har Ydalir en attraktiv plassering. Noe av det som skiller valget av miljøvennlig bolig fra generell forskning på valg av bolig er muligheten den miljøvennlige boligen gir til å kunne bidra positivt til miljøet. Dette ses på som positivt og motiverende, men er ikke i selv nok til å få folk til å velge miljøvennlige boliger. Det må også finnes andre fordeler og incentiver. Oppgaven konkluderer med at det folk først og fremst er ute etter er et godt og trygt sted å bo.

Abstract

Climate change and global warming is an increasing problem in our time. Regardless of this people are showing scepticism towards doing mitigating behaviours such as moving into zero emission or environmentally friendly housing and other environmentally friendly acts. The aim of this case-study has been to explore which factors that decide people's willingness to choose zero emission or environmentally friendly housing over other kinds of houses. This is an exciting research-theme because it combines two of the main topics of environmental psychology, environmental behaviour and architecture. In order to examine people's motivations for choosing environmentally friendly housing the new zero emission neighbourhood Ydalir in Elverum, Norway was chosen as a case and qualitative interviews was conducted with 12 participants. Through a thematic analysis of the notes from these interviews four main themes and altogether fifteen subthemes were identified. These themes seemed to be important to the participants. The four main themes describe the participants' knowledge and impressions of Ydalir as a project, the participants' housing dreams, the participants' thoughts about moving to Ydalir and the participants' attachment and associations to Elverum as a city. Through these themes there has been identified multiple different factors that influence willingness to choose environmentally friendly housing, both in a positive and a negative direction.

To the participants one of the main factors are price and economy. Another important factor has turned out to be a sense of freedom and the ability to decide on one's lifestyle and home. A sense of community within the neighbourhood is also important. People like living close to others they feel they have something in common with. In addition, the neighbourhood's location in regards to schools/kindergartens, the city-centre and public transport has proven to be important to our participants. By these measures Ydalir has an attractive location. The choice to live in an environmentally house differs from research on regular housing choices is the opportunity the environmentally friendly house offers in regards to being able to contribute and to help the environment. This is seen as an asset and brings motivation, but is not enough in itself to make people environmentally friendly homes. They also need to see other benefits and incentives. This study concludes that people are mainly after a good and safe place to live.

Forord

Først og fremst vil jeg takke mine medstudenter ved Høgskolen i Innlandet, Janse Tomas Bergersen, Anne Hagerup Larsen, Nina Løberg, Ask Liliequist Stølan og Agnieszka Miriam Øzdemir for gjennomføring av intervjuer og villigheten til å dele både intervjunotater og rapporter med meg. Det har vært til stor hjelp og gjort arbeidet med masteroppgaven lettere enn det ellers kunne ha vært. En spesiell takk rettes til Ask Liliequist Stølan for alle de lange studiedagene vi har hatt sammen, både i forbindelse med masteroppgaven, men også gjennom studiet generelt.

Videre vil jeg takke Elverum Vekst representert ved Anna-Thekla Tonjer for muligheten til å gjennomføre denne studien i samarbeid med dere, for tilgjengeligheten når jeg har hatt spørsmål og for omvisningen på Elverum/Ydalir i januar. Jeg vil også takke alle informantene som sa seg villig til å sette av tid til å bli intervjuet i forbindelse med denne studien og for åpenheten disse viste.

En takk rettes også til min veileder Åshild Lappegard Hauge for tålmodigheten og støtten gjennom arbeidet med masteroppgaven. Tusen takk for dine grundige tilbakemeldinger og gode, kunnskapsrike svar på alle mine spørsmål.

Avslutningsvis vil jeg takke kjæreste, venner og familie for all støtten og oppmuntringen jeg har fått mens jeg har jobbet med masteroppgaven, men også gjennom hele studietiden min på Lillehammer. Dette har betydd mye.

Tusen takk!

Emilie Værp

Høgskolen i Innlandet, våren 2020

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	I
Abstract	II
Forord	III
Innholdsfortegnelse	IV
1. Introduksjon	1
1.1 Bakgrunn	1
1.1.1 Klimaendringer	1
1.1.2 Krav til miljøvennlige boliger i Norge.....	2
1.1.3 Boligsituasjonen i Norge	6
1.2 Forskningsspørsmål og avgrensning	7
2. Teori og empiri	10
2.1 Arkitektur	10
2.1.1 Boliger og hjem.....	10
2.1.2 Estetiske preferanser.....	12
2.1.3 Boligpreferanser og boligvalg.....	14
2.1.4 Eneboligdrømmen i Norge.....	18
2.2 Miljøatferd	19
2.2.1 Theory of Planned Behaviour	19
2.2.2 Informasjon	20
2.2.3 Sosiale normer	22
2.2.4 Identitet, mål og verdier	23
2.2.5 Vaner og kostnader	25
2.2.6 Sosiale dilemma	27
3. Metode	29
3.1 Casestudie	29
3.1.1 Beskrivelse av case	30
3.2 Kvalitative intervjuer	33
3.3 Utvalg	34
3.4 Temaer i intervjuguiden	36
3.4.1 Refleksjoner rundt intervjuguiden.....	37

3.5	Gjennomføring av intervju	38
3.5.1	Refleksjoner rundt gjennomføring av intervju	40
3.6	Analyse	41
3.6.1	Tematisk analyse	41
3.6.2	Analyseprosessen	43
3.7	Etikk.....	46
4.	Resultater og diskusjon.....	48
4.1	Inntrykk Ydalir	49
4.1.1	Kjennskap	49
4.1.2	Inntrykk.....	49
4.1.3	Miljøeffekt	51
4.2	Boligdrøm	54
4.2.1	Miljøarkitektur.....	54
4.2.2	Drømmeboligen.....	54
4.2.3	Eneboligdrømmen	57
4.2.4	Sammenligning	58
4.3	Flytte til Ydalir	59
4.3.1	Fordeler	59
4.3.2	Ulemper.....	61
4.3.3	Økonomi	62
4.3.4	Livssituasjon.....	62
4.4	Stedskontekst - Elverum	63
4.4.1	Stedstilknytning	63
4.4.2	Trygghet.....	63
4.4.3	Arbeidsmuligheter	63
4.4.4	Nærhet til natur	64
4.5	Begrensninger ved studien.....	65
4.5.1	Utvalg.....	65
4.5.2	Case	65
4.5.3	Metode	66
4.6	Praktiske implikasjoner.....	66
5.	Avslutning/konklusjon.....	69
5.1	Hovedkonklusjoner.....	69
5.2	Videre forskning.....	74

Litteraturliste	75
Vedlegg	83
Vedlegg 1 – Informasjonsskriv	83
Vedlegg 2 – Intervjuguide	86

1. Introduksjon

1.1 Bakgrunn

1.1.1 Klimaendringer

De fleste klimaforskere verden over er enige om at klimaet på Jorden er i endring på grunn av menneskelige klimagassutslipp. Jordkloden har en naturlig balanse av klimagasser, men menneskene forstyrrer denne balansen gjennom å slippe ut mye mer drivhusgasser enn det som er naturlig. Havet, skogen og tundraen klarer ikke å fange opp menneskenes enorme utslipp (FN, 2019).

En klimagass det snakkes mye om i forbindelse med klimaendringene er karbondioksid, CO₂. Dette slippes ut i atmosfæren når menneskene bruker sine tradisjonelt vanligste energikilder, som er fossile brensler som kull, gass og olje. Det karbonet som finnes i disse stoffene frigjøres og slippes ut som CO₂ når disse stoffene forbrennes (FN, 2019). Årlig slipper mennesker ut omtrent 41 milliarder tonn CO₂ (Svanemerket, 2012). Utslipet av CO₂ fører til at det slipper mindre varme ut gjennom atmosfæren, noe som gjør at Jorden blir varmere og klimaet endrer seg (FN, 2019).

Klimaendringene forvandler planeten vår til det ugjenkjennelige. Mennesker og natur over hele verden merker allerede konsekvensene av dette gjennom at vanntilgangen blir redusert, gjennomsnittstemperaturen øker, ekstremvær kommer kraftigere og hyppigere, havene stiger, skoger brenner, isbreer smelter og korallrev dør (FN, 2019; WWF, 2020). I følge FNs klimapanel vil de globale klimaendringene også føre til dårligere tilgang på mat, flere helseproblemer, mer økonomisk ulikhet, flere konflikter og flyktninger, skader på natur, infrastruktur og bygninger, samt tap av naturmangfold. Forskere er enige om at dersom temperaturen i år 2100 er mer enn 2 grader varmere enn den var i 1850 blir klimaendringene umulige å kontrollere (FN, 2019).

Det er menneskene som sitter på løsningen til det problemet som er skapt av oss. Det som kreves er en kraftig omveltning og den må komme nå, mens det enda er mulig å unngå de mest katastrofale klimaendringene (WWF, 2020). Gjennom Paris-avtalen er det vedtatt at målet er å begrense Jordas temperaturstigning til 1,5 grader frem mot år 2100. Den eneste måten å nå dette målet på er å kutte dagens klimagassutslipp drastisk. Men dette er ikke nok. Det må i tillegg utvikles gode metoder for karbonfangst og karbonlagring. Dette betyr at man fjerner CO₂ fra atmosfæren (FN, 2019).

Per i dag står utslipp fra energiproduksjon for den største andelen av verdens klimagassutslipp. Dette inkluderer også energi og strøm som brukes i bolighus. Utslippene fra energiproduksjon må kuttes med 90% av utslippene i 2010 (FN, 2019). Det vil bli avgjørende at man klarer å tenke nytt og i større grad basere seg på ny teknologi og fornybar energi, som vann-, vind- og solkraftverk. Samtidig må de fossile energikildene fases ut (FN, 2019; WWF, 2020). Det må rett og slett legges om til et generelt mer bærekraftig samfunn (WWF, 2020). Over halvparten av verdens befolkning bor i byer og dette tallet vil bare fortsette å øke i årene fremover. Derfor må det legges til rette for lavere utslipp i byene gjennom kollektivtransport og at man ikke gjør bygninger og infrastruktur avhengige av fossile energikilder (FN, 2019).

Menneskers daglige forbruk er en viktig drivkraft bak klimautslippene. Det moderne livet vårt med høyt forbruk, energikrevende produkter, reising og utstrakt bruk av strøm må legges om helt for å minke klimagassutslipp. Hver gang et nytt produkt lages forbrukes det energi og slippes ut klimagasser (Svanemerket, 2012). Dette betyr i praksis at vanlige mennesker kan påvirke eget klimafotavtrykk gjennom hvordan de velger å bo, hvor mye strøm de bruker, hvordan de velger å reise og produktene de velger å benytte seg av i livet sitt (FN, 2019).

1.1.2 Krav til miljøvennlige boliger i Norge

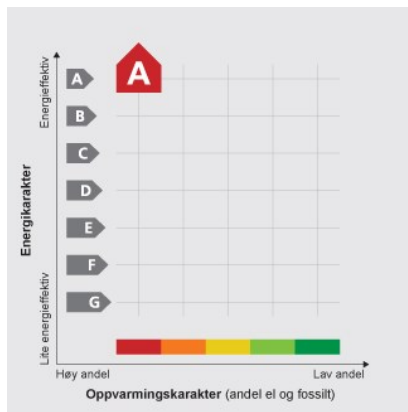
Norge har forpliktet seg til å stadig redusere sine klimagassutslipp, gjennom Paris-avtalen. De nasjonale målene er i dag at Norge frem til 2020 skal kutte utslippene med 30 % av det utslippene var i 1990, at Norge skal være klimanøytralt innen 2030 og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050 (Miljødirektoratet, 2020).

For å nå disse målene må samfunnet vårt gjennom flere drastiske endringer. Noe av det som må endres er måten vi bor på. Et hus som er bygget for fremtiden har et lavt energibehov, varmes opp med fornybar energi og har et behagelig inneklima (Naturvernforbundet, 2020). Myndighetene har en rekke krav til hvordan nye boliger skal bygges mer miljøvennlig og for å sikre at nye boliger prosjekteres, oppføres, driftes og rives med så få konsekvenser for omgivelsene og miljøet rundt som mulig (Direktoratet for byggkvalitet, 2017). Denne delen av oppgaven vil ta for seg anbefalinger og krav for miljøvennlige boliger i forhold til energibruk, isolasjon, oppvarming og materialer.

Ved bygging av nye boliger skal det settes opp miljømål allerede tidlig i prosessen og tiltakene som gjøres i forbindelse med dette skal følges opp gjennom prosjektet på samme måte som tekniske, funksjonelle og økonomiske hensyn. For å dokumentere at dette er oppfylt skal det settes opp en miljøplan som beskriver de overordnede miljømålene og hvilke konkrete tiltak som skal gjøres (Direktoratet for byggkvalitet, 2017).

Alle nye hus som bygges i dag skal ha minimum energimerke C. Hus med energimerke B kalles lavenergihus. Passivhus har energimerke A. (Naturvernforbundet, 2020) Bestemmelsene om at boliger og andre bygg skulle energimerkes og ha en energiattest ble obligatoriske 1. juli 2010. Energimerket viser bygningens energistandard og består både av en energikarakter og en oppvarmingskarakter. Disse er uavhengige av hverandre. Målet med ordningen er å øke bevisstheten rundt energibruk og hvilke tiltak som kan gjøre en bygning mer energieffektiv (Enova, 2009).

Figur 1. Energimerkeskalaen

(Enova, 2009).

Hvis man ønsker å ta dette enda lenger kan man bygge nullhus/nullutslippshus eller positivhus. Den enkle forklaringen er at dette er bygg som produserer like mye eller mer energi enn det de bruker (Naturvernforbundet, 2020). Det finnes allikevel ulike nivå av ambisjoner for nullutslippbygninger, avhengig av hvilke faser man inkluderer. Målet er at bygget i løpet av sin levetid skal produsere mer energi enn det bruker, men om dette er lett eller vanskelig å få til avhenger av hvilke faser bygget skal kompensere for totalt sett (produksjonsfase, byggefase, bruksfase og avhending). Definisjonen av et nullutslippshus kompliseres altså basert på hvilke faktorer og faser man tar med i regnestykket. Eksempler på ulike faktorer er transport av materialer, energien som krevdes for å lage materialene og avfallsdeponering (Kristjansdottir et al., 2014).

Alle nye hus i Norge skal prosjekteres og bygges på en slik måte at energibruket blir lavest mulig og mest mulig miljøvennlig (Direktoratet for byggkvalitet, 2017). Det er flere grep man kan og bør gjøre for å sikre et mest mulig energieffektivt hus. Eksempler inkluderer bruk av vindusflater som utnytter solenergi, varmegjenvinning av ventilasjonsluft og tykk ventilasjon i yttervegger, gulv og tak (Naturvernforbundet, 2020). Dagens minimumskrav for energi i boliger er at isolasjonsevnen (U-verdien) til yttervegger skal være mindre enn 0,22. Takets U-verdi skal være mindre enn 0,18. Det samme gjelder for gulv på grunn og ut mot det fri. U-verdien for vinduer og dører, inkludert karm/ramme, skal ikke overstige 1,2. Jo bedre noe isolerer desto lavere er U-verdien (Direktoratet for byggkvalitet, 2017).

I forhold til oppvarming av huset er det fra 2020 forbudt å fyre med fossilt brensel (Direktoratet for byggkvalitet, 2017; Naturvernforbundet, 2020). Det er derimot fortsatt tillatt å fyre med fornybare materialer som trepellets, bioolje og biogass (Direktoratet for byggkvalitet, 2017). Det anbefales at man bruker så lite strøm som mulig. Elektrisitet er en avansert energiform og bør derfor brukes til andre ting enn panelovner. Noen av de vanligste oppvarmingsmetodene inkluderer solfangere, pelletskamin, pelletskjel, vedovn og varmepumpe. Vannbåren varme er også et godt alternativ fordi det gir mulighet til å utnytte flere forskjellige energikilder. Plasseringen til boligens vinduer vil også ha en viss påvirkning på oppvarmingsbehovet. Vinduer mot syd og til dels mot øst og vest anbefales. I tillegg vil en mindre bolig være lettere å varme opp og kreve mindre energi enn en større bolig. Det er derfor viktig å begrense størrelsen på boligen slik at man ikke har mye mer plass enn det man egentlig trenger (Naturvernforbundet, 2020).

Det er også et viktig mål at materialene som brukes er mest mulig miljøvennlig. Dette betyr blant annet at de bør ha så lavt innhold av helse- og miljøskadelige stoffer som mulig, eller aller helst være helt uten. Det anbefales bruk av materialer som er forhåndsvurderte i forhold til dette og merket med svanemerket/EU-blomsten, ECOproduct eller har Sintef Teknisk Godkjenning (Direktoratet for byggkvalitet, 2017; Naturvernforbundet, 2020). Environmental Product Declaration er også verdt å nevne her. EPD baserer seg på produkters miljøprestasjon gjennom hele livssyklusen og er et forsøk på en internasjonal standard for å vurdere dette (The Norwegian EPD Foundation, 2020). Både innhold av helse- og miljøskadelige stoffer, samt materialenes forventede levetid er viktige faktorer når man skal velge materialer. Man bør også ta sikte på at flest mulig av materialene som brukes skal kunne gjenbrukes senere (Direktoratet for byggkvalitet, 2017; Naturvernforbundet, 2020).

Hvordan boliger ligger i forhold til hverandre, og i forhold til et sentrum, har også noe å si for hvor miljøvennlige de er. Det å bo i nærheten av sentrale knutepunkt og steder der man er ofte, slik som for eksempel jobb, skole/barnehage, butikk og fritidsaktiviteter reduserer behovet for transport i hverdagen. Det er positivt for miljøet og lommeboka, samtidig som det er en mulighet for litt ekstra trim for den enkelte (Naturvernforbundet, 2020).

1.1.3 Boligsituasjonen i Norge

I 2019 fantes det totalt omkring 2 581 600 eneboliger i Norge. Det finnes flere eneboliger enn det finnes noen andre boligtyper. Til sammenligning fantes det omkring 628 100 boligblokker i Norge i 2019 og 1 276 700 tomannsboliger. Det har også blitt bygget flere nye eneboliger i perioden 2018-2019 enn noen annen boligtype (Statistisk sentralbyrå, 2019b).

Tall fra 2018 viser at 56,2% av Norges befolkning bor i enebolig, 21,5% bor i tomannsbolig, rekkehus eller lignende og 19,3% bor i blokk. Det er også verdt å merke seg at 82,2% av enkeltpersoner i Norge eier sin egen bolig, mens 17,9% leier boligen de bor i. Dette vil si at bolig i Norge er et investeringsobjekt og derfor også noe folk legger en viss stolthet i. Tabellen viser statistikken mer utfyllende.

Tabell 1. Boligsituasjonen i Norge - Eierform, bygningstype og trangboddhet

Husholdninger og personer etter eierform, bygningstype og trangboddhet, antall og prosent.				
	2018			
	Personer		Husholdninger	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Eierstatus				
Eier	4 286 545	82,2	1 841 248	76,8
Selveier	3 681 966	70,6	1 507 598	62,9
Andels- / aksjeeier	604 579	11,6	333 650	13,9
Leier	931 610	17,9	556 201	23,2
Bygningstype ¹				
Enebolig	2 933 949	56,2	1 183 653	49,4
Tomannsbolig	506 512	9,7	216 916	9,0
Rekkehus, kjedehus, andre småhus	616 458	11,8	291 229	12,1
Boligblokk	1 005 741	19,3	594 831	24,8
Annen boligbygning	155 493	3,0	110 809	4,6
Trangboddhet				
Bor romslig, mange rom og kvm	4 571 805	87,6	2 181 029	91,0
Bor trang, få rom og kvm	540 149	10,4	160 808	6,7
Uoppgitt	106 199	2,0	55 574	2,3

¹ Tallene for 2015 og 2016 ble rettet 28.05.2018 på grunn av en revidering i registeret over boliger.

(Statistisk sentralbyrå, 2019a)

Av den samme tabellen kan man også se at de fleste personene i Norge bor romslig til med mange rom og kvadratmeter. Dette gjelder faktisk hele 87,6% av befolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2019a). I den forrige delen om miljøvennlige boliger i Norge ble det nevnt at det er mer miljøvennlig å ikke ha mer plass enn man trenger (Naturvernforbundet, 2020). For å

---

tilpasse seg fremtiden i forhold til miljøvennlighet kan man altså argumentere med at fremtidens norske hus bør bli mindre enn det de er i dag og at folk bør klare seg med mindre plass.

1.2 Forskningsspørsmål og avgrensning

For å undersøke folks villighet til å velge nullutslippsboliger er det i denne masteroppgaven valgt ut et helt nytt nullutslippsprosjekt i Elverum som heter Ydalir. Grunnlaget for masteroppgaven og forskningsspørsmålet ble lagt gjennom et samarbeid med Elverum kommune og Elverum Vekst høsten 2019 hvor studenter fra master i Miljøpsykologi på Høgskolen i Innlandet intervjuet potensielle beboere i Ydalir. Gjennom hele denne prosessen har det vært spesielt et spørsmål som har vært fremtredende, og som derfor blir hovedspørsmålet for oppgaven. Dette er:

Hva skal til for at beboere i en mindre by i Norge velger nullutslippsbolig foran andre typer bolig?

For å avgrense oppgaven og gjøre den mer oversiktlig vil dette store hovedspørsmålet bli delt inn i tre underspørsmål:

- *Hva kjennetegner boligpreferansene til et utvalg innbyggere i en mindre by i Norge?*
- *Hvordan stemmer disse boligdrømmene overens med et typisk nullutslippsprosjekt?*
- *Hvordan vurderer innbyggerne i valgte casestudie nullutslippsprosjektet som er planlagt?*

Som vist i introduksjonsdelen finnes det betraktelig flere eneboliger i Norge enn noen annen boligtype (Statistisk sentralbyrå, 2019b). Dette har vært med på å farge forskningsspørsmålet for masteroppgaven. Oppgaven tar allikevel først og fremst for seg boliger generelt, uten å

spesifisere hvilken boligtype det er snakk om. Begrepet nullutslippsbolig er altså ikke ment til å referere til en boligtype (som for eksempel enebolig eller leilighet), men heller et overordnet begrep. Både eneboliger og leiligheter kan være nullutslippsboliger. Med andre typer boliger menes eneboliger, leiligheter og andre boliger som ikke er preget av tanken om miljøvennlighet og heller ikke er markedsført som miljøvennlige. Oppgaven ønsker å belyse boligønskene til potensielle beboere av Ydalir for dermed å sette disse drømmene opp mot et typisk nullutslippsprosjekt for å finne likheter og forskjeller. Man vil også undersøke hvordan de potensielle beboerne av Ydalir vurderer selve prosjektet. Gjennom dette og gjennom å spørre beboerne direkte håper man å kunne identifisere mulige fordeler/muligheter og ulemper/hindringer som folk opplever i forhold til det å skulle flytte til Ydalir.

Denne oppgaven er en kvalitativ studie. Dette betyr at målet er å samle inn beskrivelser og skildringer av fenomenet man er opptatt av. Derfor samles data gjerne inn gjennom muntlig samtale med folk. Det viktigste er at folk får utrykke seg noenlunde fritt, slik at man kan fange opp deres naturlige meninger (J. A. Smith, 2015). Studiet tar for seg et utvalg av befolkningen i Elverum og undersøker deres boligpreferanser. Det er altså ikke meningen å undersøke hele Elverums befolkning, men man håper at funnene fra utvalget kan generaliseres analytisk, ikke statistisk. Det vil ikke bli sett på andre byer enn Elverum og av nullutslippsprosjekter er det bare Ydalir som skal undersøkes. Dette på tross av at det finnes flere andre nullutslippsprosjekter i Norge. Flere av disse nullutslippsprosjektene utvikles i de større byene. Noen eksempler er Skarpnes boligfelt i Arendal¹, Miljøbyen Granåsen i Trondheim² og Zero Village Bergen³.

Ydalir har flere ting til felles med disse prosjektene. Blant annet at de alle består av en blanding av flere boligtyper, heriblant eneboliger og leiligheter som er det som skal bygges på Ydalir. I tillegg til dette har flere av prosjektene vært i samarbeid med Sintef, Zero Emission

---

¹ <http://www.skarpnes-nullhus.com/>

² <https://www.husbanken.no/forbildeprosjekter/prosjekt/?id=240268>

³ <http://zerovillage.no/>

Buildings, Zero Emission Neighbourhoods eller andre lignende samarbeidspartnere. Det viktigste fellestrekket er allikevel at de alle regnes som nullutslippsbydeler. Dette betyr i praksis at de er nabolag som har som målsetning å redusere sine utslipp av klimagasser til null. Denne målsetningen vil påvirke blant annet hvordan bygningene planlegges, bygges og vedlikeholdes, i tillegg til strømforsyning og transport (FME ZEN, 2020). Likheter og forskjeller mellom Ydalir og andre nullutslippsprosjekter vil diskuteres mer utfyllende i diskusjonsdelen av denne oppgaven. Men fordi Ydalir kan ses på som et typisk nullutslippsprosjekt, bare i en mindre by, vil jeg si at denne casestudien kan være typisk for norske småbyer og kan gi et godt innblikk i hvordan det vil være å innføre nullutslippsboliger der. Det vil derfor være mye å lære av funnene fra denne studien, særlig for planleggere og politikere i mindre byer i Norge.

2. Teori og empiri

Som nevnt er temaet for denne casestudien spesielt interessant fordi det kombinerer begge de to store feltene innenfor miljøpsykologi, nemlig arkitektur og miljøatferd. Det har derfor vært naturlig å dele teoridelen for oppgaven opp i disse to delene. I arkitekturdelen vil jeg bruke teori rundt forskjellen på en bolig og et hjem, og teori rundt estetiske preferanser for å hjelpe til med å belyse viktigheten av et hjem og gi mer kontekst rundt boligpreferanser og folks valg av bolig. Jeg vil også forklare eneboligrømmen og hvorfor denne står så sterkt i Norge. I delen om miljøatferd vil jeg gjøre rede for en rekke grunner til hvorfor folk velger å handle eller ikke handle miljøvennlig, samt prøve å se noen sammenhenger mellom de ulike årsakene.

2.1 Arkitektur

2.1.1 Boliger og hjem

Et hjem skal dekke mange behov. Hjemmet kan ses på som et sted hvor man fritt kan uttrykke seg selv, et sted for minner, et sted som gir beskyttelse fra omverdenen og en trygg havn der man kan slappe av og hente seg inn igjen. I samfunnet vårt blir personer som ikke har en fast bostedsadresse sett på med en viss skepsis. Det å ikke ha et fast sted å bo skaper også flere hindringer blant annet i forhold til å få seg jobb, økonomi, å stemme ved valg og i forhold til å komme seg inn på boligmarkedet. De av oss som har et fast bosted tar dette litt for gitt og glemmer å se alle fordelene det gir (Marcus, 2006).

Ordene hus/bolig og hjem brukes for å beskrive ulike sider av stedet der man bor. Hus/bolig er betegnelsen som brukes om selve bygningsmassen, mens hjem brukes på en mer personlig og emosjonell måte. Hjem brukes ikke for å referere til selve bygningen, men heller til forholdet mellom bygningen og den som bor der (Cambridge University Press, 2020; Hauge & Kolstad, 2007). Forholdet mellom boliger og hjem er allikevel komplekst. Stedet som refereres til som hjem trenger ikke nødvendigvis å være der man faktisk bor. Mennesker som kommer fra land langt borte kan referere til dette som hjemme. Folk som nettopp har flyttet til en ny by eller et nytt land trenger tid til å finne ut hvor hjemme egentlig er. Studenter og andre

---

unge veksler mellom å tenke på hjemme som stedet der de bor nå og stedet der de vokste opp (Marcus, 2006).

Man kan også se på forholdet mellom boliger og hjem på denne måten. En bolig er noe man kjøper, men et hjem er noe man skaper. Følelsen av hjemme oppstår kanskje gradvis i det man finner seg til rette og gjør stedet man bor personlig. Følelsene man har rundt hjemme sitt varierer på ulike stadier i livet og som et resultat av ulike situasjoner og minner (Marcus, 2006). Et hus kan ses på som et skall som mennesker setter sitt personlige preg på gjennom hvordan de vedlikeholder, bruker og utstyret huset, samt de daglige aktivitetene og de sosiale relasjonene både i huset og i nabolaget rundt. Begrepet hjem derimot har forskjellig betydning for forskjellige mennesker. For noen skapes et hjem ved at man selv har lagt ned mye arbeid i å bygge seg et hus, mens for andre er det å føle seg hjemme det viktige, ikke det å faktisk være knyttet til huset der man bor (Gram-Hanssen & Bech-Danielsen, 2004).

Folk bruker i stor grad hjemmet sitt for å reflektere deler av dem selv på samme måte som man kan bruke klesstil, frisyre og andre fysiske faktorer til samme formål. Hvor bevisst man er når man uttrykker seg vil variere. Når man reflekterer seg selv gjennom boligen sin kan dette være mye mer ubevisst og subtilt enn når man uttrykker seg på en bevisst måte gjennom klesstil. Hvilke bøker som finnes i bokhyllen, kunsten (eller mangelen av kunst) på veggene og hvor åpen huset er for innsyn er alle et resultat av mer eller mindre bevisste valg hos den som bor i huset. Disse valgene sier noe om hvem denne personen er. Det å kunne endre å tilpasse omgivelsene til å reflektere hvem man oppfatter at man er som person er viktig gjennom hele livet (Hauge & Kolstad, 2007; Marcus, 2006).

Huset kan også være et symbol på andre måter. Det første man ser av et hus er utsiden. Husets størrelse, stil og beliggenhet sier også mye om hvem som bor i huset. Selv om folk flest er ubevisste på dette er det fort gjort å danne seg antakelser om hva slags type mennesker som bor i et hus basert på husets ytre. Man kan blant annet tenke noe om hvor høy inntekt de har, deres plass i samfunnet og hvilke sosiale verdier som er viktige for dem (Gram-Hanssen & Bech-Danielsen, 2004; Marcus, 2006).

Det finnes mange variasjoner i hva som ses på som de viktigste egenskapene ved et hjem. For noen er det beliggenheten. For andre er det de sosiale relasjonene i nabolaget. Noen synes også at det å jobbe med huset og legge ned tid i å gjøre det til sitt eget er det som skaper et hjem. Andre igjen synes at tingene som er inne i huset er det viktigste. Det alle har til felles er at de har et forhold til hva hjemme betyr for dem og gjennom måten de bruker boligen sin på i dagliglivet gjør de den til et hjem (Gram-Hanssen & Bech-Danielsen, 2004)

2.1.2 Estetiske preferanser

Noe av det som skiller mennesket fra andre levende organismer er at det også strenger å få tilfredsstilt behov som ikke er biologiske. Dette er noe av det estetikken gir oss. Ting som oppleves som estetiske rører ved mennesket på en positiv måte (Kolstad, 2012). En definisjon av estetikk er at det handler om kunnskap som er innhentet gjennom sansene, mens en annen er at estetikk er teorien om smak og det som er vakkert. Begrepene estetikk og skjønnhet har etterhvert blitt nært knyttet sammen. Klassisk estetikk assosieres med begreper som uniformitet, harmoni, variasjon, balanse, symmetri og proporsjoner (Porteus, 1996).

Estetiske preferanser handler i stor grad om hva den enkelte synes er vakkert (Miller & Hübner, 2019; Porteus, 1996). Det at estetikk er en så subjektiv opplevelse kan gjøre det vanskelig å definere (Page et al., 2017). I senere århundrer har mennesker blitt mindre opptatt av lover som ligger til grunn for estetikk og mer opptatt av å uttrykke sine egne preferanser. Man utvikler egen smak og egne preferanser gjennom å lære seg å skille mellom hva man liker og hva man ikke liker. Selv om man kan være enig med andre i hva som er vakkert kan man ikke vite hva man selv synes før man selv har sett og opplevd det det er snakk om. Det å ha estetiske preferanser er noe av det grunnleggende ved mennesket. Selv om estetiske preferanser er subjektive er mennesker allikevel generelt opptatte av det folk har likt tidligere og av å se på tidligere trender, for eksempel innen landskap og arkitektur (Porteus, 1996).

Biologisk og historisk sett har mennesket hatt preferanser for omgivelsene som gir størst sjanse for overlevelse. Derfor er reaksjonene våre på ulike landskaper og omgivelser til en viss grad

---

noe vi er født med. Dette gjør at også menneskets følelse for estetikk er delvis biologisk. I følge Appletons habitatteori er estetiske preferanser en spontan reaksjon på hvor godt et spesifikt miljø vil egne seg som bosted eller habitat. Mennesker i dag kan selvsagt manipulere sine bosteder til å være trygge og dekke ulike behov, men denne tanken er allikevel noe som ligger grunnleggende i oss. Dette er noe av årsaken til at folk noen ganger opplever å like omgivelsene sine uten helt å vite hvorfor (Appleton, sitert i Porteus, 1996, s. 25). Kaplan mener også at man kan bruke elementer fra de miljøene som tidligere har bidratt til overlevelse for å forutse hvilke miljøer det moderne mennesket vil ha preferanser for. Et viktig aspekt her er menneskets mulighet til å få kunnskap og oversikt over omgivelsene sine (Kaplan, 1975).

Estetiske preferanser og bedømmelser utløses ofte av et menneskes omgivelser, men er også resultatet av et komplekst spekter av personlige trekk, karakteristikk og attributter. En viktig individforskjell innen estetiske preferanser er alder. Forskning viser at barn under tolv år er mer åpne i forhold til om de liker miljøer eller ikke og de er også mindre dømmende enn voksne (Porteus, 1996). Andre personlige faktorer som spiller inn på estetiske preferanser er kulturell bakgrunn, personlighet, kjønn, ekspertise, miljø og personlige opplevelser. Estetiske preferanser er også et resultat av både kognitive og følelsesmessige prosesser (Miller & Hübner, 2019).

Folks personlighet gjør at man til en viss grad kan predikere hvilke estetiske preferanser de har. Gjennom forskning ser man for eksempel at folk som skårer høyt på ekstroversjon opplever bygninger som mer komplekse enn det folk som skårer høyt på introversjon gjør. Man ser også at de som skårer høyt på nevrotisisme vurderer høye og massive bygninger som mindre estetiske enn det de som skårer lavt på nevrotisisme gjør. De sistnevnte ser også de høye og massive bygningene som både mindre i størrelse, kompleksitet og massivitet enn det de som skårer høyt på nevrotisisme gjør (Janssens, sitert i Porteus, 1996, s. 128).

Man ser også at sosiale forskjeller, slik som yrke og ekspertise, har innvirkning på estetiske preferanser og forholdet til omgivelsene man befinner seg i. Tidlig forskning innfor dette området fokuserte spesielt på grupper med spesialkompetanse, slik som arkitekter, planleggere

og landskapsarkitekter, og forskjellen mellom preferansene deres og preferansene til vanlige mennesker (Porteus, 1996).

Det er vanlig å anta at folks smak og preferanser når det kommer til arkitektur er så forskjellig at man ikke finner nok fellesnevner til å lage generelle retningslinjer for hva som er godt design eller god byggeskikk. Forskning viser allikevel at det finnes fellestrekk når det gjelder arkitektoniske preferanser. Man ser for eksempel at folk foretrekker arkitektur som hverken er for kjent og enkel eller for komplisert (Delplanque et al., 2019; Kolstad, 2012). Det enkle blir for kjedelig, mens det kompliserte fort blir distraherende (Delplanque et al., 2019). Man må kunne gjenkjenne noe i arkitekturen, men det må ikke oppleves for repetitivt. I forskning kan man også se at det trekkes frem seks andre egenskaper som folk generelt viser preferanse for. Disse er orden, moderat kompleksitet, innslag av naturelementer, godt vedlikehold, utsyn, harmoni og balanse (Kolstad, 2012). Hvor kjent et bygg virker og tidligere erfaringer har stor påvirkning på individets estetiske preferanser (Porteus, 1996). Et annet viktig prinsipp innenfor estetisk evaluering av en bygning er at den må passe sammen med bygningene rundt. Bygget kan godt skille seg litt ut, men det må allikevel passe inn (Stamps, 2000).

Kaplan har også identifisert seks variabler som påvirker preferanse. Disse er kompleksitet, mystikk, sammenheng, tekstur, lesbarhet og romslighet. Sammenheng vil gi en rask forståelse av omgivelsene, mens kompleksitet gir nok informasjon til å holde på interessen. Lesbarhet minsker følelsen av desorientering, mens mystikk oppmuntrer til utforskning. Mennesker har preferanse for omgivelser som innehar alle disse kvalitetene, men preferanse avhenger også av sosiokulturelle faktorer. For å like et sted må man både kunne forstå det og være involvert i det (Kaplan, 1975).

2.1.3 Boligpreferanser og boligvalg

Boligpreferanser og valg av bolig er ofte nært knyttet sammen. Forskning viser at boligpreferanser spiller en viktig rolle når man skal velge bolig, men også at hvor man velger å bo forteller noe om hvilke boligpreferanser man har. Man kan skille mellom de boligpreferansene som folk eksplisitt uttrykker og de som er mer skjulte. Folks uttrykte

---

boligpreferanser kommer gjerne som en reaksjon på hypotetiske hus eller de sier noe om hvilke valg som ville blitt gjort i hypotetiske tilfeller. De litt mer skjulte boligpreferansene kommer først og fremst til uttrykk når man ser på hvordan folk velger bolig i det virkelige boligmarkedet og hvor de faktisk ender opp med å bo (Coolen & Hoekstra, 2001; Timmermans et al., 1994). Begrepet boligpreferanser kan derfor forstås både som hvordan folk faktisk bor og som ønsker og drømmer om hvordan man vil bo, uavhengig av om disse blir realisert eller ikke (Ruud, 2009). Folk vil alltid i størst mulig grad prøve å realisere sine boligpreferanser og boligdrømmer når de velger bolig (Beamish et al., 2001).

Å velge et sted å bo kan virke ganske enkelt ved første øyekast. Man kan bo i en to-roms leilighet, i et oppussingsobjekt, i en enebolig eller på en gård. Alle disse alternativene passer for noen, men ikke alle passer for den samme personen på et bestemt punkt i livet (Beamish et al., 2001). Både folks preferanser og folks valg er i stadig endring. I alle situasjoner som omhandler preferanser og valg finnes det underliggende motivasjoner som veileder valget mellom mange forskjellige alternativer (Clark & Dieleman, 1996; Zinas & Jusan, 2012). En bolig skal dekke menneskets fysiologiske behov, men også behovet for trygghet og sikkerhet. Et hjem er mye mer enn bare et sted å bo og utvalget innenfor boligmarkedet reflekterer dette. I et hjem får man også dekket sosiale behov gjennom samling av familien. Hjemmet kan også brukes for å uttrykke egen identitet og brukes som et middel for selvaktualisering (Beamish et al., 2001).

Det kan skilles mellom to nivåer av faktorer som påvirker valg av bolig. Disse er mikrofaktorer, som for eksempel verdier, mål og holdninger, og makrofaktorer som boligmarked, boligsituasjon og økonomisk situasjon. Selve valgprosessen er dynamisk og ofte er valget som tas ment til å skulle løse et bestemt problem eller tilfredsstille et bestemt behov. Disse behovene bestemmes ut i fra folks verdier, mål og holdninger. I valg av bolig vil folk se seg om etter boliger og designløsninger som er mest passende for å tilfredsstille behovet de har. Dette innebærer som regel en vurdering av flere mulige alternativer før man bestemmer seg (Coolen & Hoekstra, 2001).

Tidligere forskning viser flere faktorer som er avgjørende for valg av bolig. Eksempler på disse er økonomisk status, kulturelle normer, livsfase, verdier og behov. Et nyere begrep som også kan knyttes opp mot valg av bolig er livsstil. Folks livsstil gir et overordnet bilde av hvordan de velger å leve livet sitt og dette avgjøres i stor grad av ting som sosial status, verdier og hvilken type husstand man hører til. Alder, sivilstatus og alderen på eventuelle barn avgjør hvilken livsfase man er i. Dette vil også danne grunnlaget for hvilken livsstil man har. Hvilke interesser og hobbyer den enkelte i husstanden har er også av relevans. Sosial klasse påvirker også livsstil og denne har tradisjonelt blitt definert gjennom inntekt, utdanning og yrke. Livsstil påvirkes også av hvilke verdier individet har og hvilke verdier som er fremtredende i familien. Verdier kan defineres som internaliserte standarder. Disse påvirker hvordan folk tenker når de blir konfrontert med mer enn en mulig løsning. Påvirkningen av livsstil på boligpreferanser og valg av bolig modereres av bolignormer, tradisjoner og kultur. Bolignormer, som andre typer normer, sier noe om hva som er forventet innenfor en bestemt kultur (Beamish et al., 2001). Samtidig ser man at kunnskap om boligmarkedet, hvilke boligtilbud som eksisterer og hva som er en realistisk bosituasjon for den enkelte også er med på å farge både boligpreferanser og valg av bosted. En annen viktig faktor er forskjellen mellom kortsiktige og langsiktige planer innenfor bolig (Dahlgren & Siksiö, sitert i Ruud, 2009, s. 6–7).

Smak og behov i en bolig vil være i stadig endring gjennom livsløpet. Folk ønsker gjerne å oppgradere huset sitt gjennom livet. Den første boligen man kjøper er gjerne liten og trang, men etterhvert som tiden går og familien utvikler seg kjøper man stadig større og dyrere boliger. På en måte kan man si at det har utviklet seg et slags bolig-hierarki hvor de største og dyreste boligene er de som er høyest ansett. Faktorene som avgjør boligens plass i dette hierarkiet er størrelse, type og pris. Dette prinsippet gir et overordnet bilde på en av de indirekte prosessene som påvirker valg av bolig. Andre faktorer som også påvirker er alder, familiestørrelse, inntekt og attributter ved det stedet der man bor nå. Disse faktorene avgjør blant annet om man bør leie eller eie bolig, størrelsen på boligen og til en viss grad også boligens beliggenhet (Clark & Dieleman, 1996).

Det er flere viktige livsendringer som assosieres med bytte av bolig og endring av behovene som boligen skal dekke. De viktigste er ansett å være ekteskap/samboerskap, barn, utdanning, når barna flytter ut og det å bli pensjonist. Disse endringene er viktige fordi de fører til at behovene som boligen skal dekke endrer seg. Dette fører til at familier som er i ferd med å utvides, for eksempel gjennom ekteskap eller barn, gjerne oppgraderer til en bolig som har større plass og dermed beveger seg oppover på bolighierarkiet. Når ungene senere flytter ut igjen er det vanlig å kjøpe seg en mindre bolig, og dermed også bevege seg nedover på bolighierarkiet (Clark & Dieleman, 1996). En eller annen gang mellom disse livshendelsene vil de aller fleste gå fra å leie bolig til å eie bolig, noe som også ses på som en viktig beslutning og ikke minst en viktig investering (Clark & Dieleman, 1996; Preece, 2018).

Man ser at det finnes forskjeller i boligpreferanser hos de som eier og de som leier bolig. Økonomi har stor betydning for om man velger å eie eller leie en bolig og later også til å være den største forskjellen mellom gruppene. For leietakere er de viktigste attributtene ved et hus pris, boligtype og størrelse (Clark & Dieleman, 1996). Boligtype er også viktig for de som eier egen bolig, men disse vektlegger også antall soverom og tilgang til eget uteareal (Preece, 2018). Forskere har også forsøkt å se på nabolaget og dets påvirkning på valg av bolig, samt hvordan det påvirker trivsel. Det viser seg at sosiale nettverk, samt det å føle at man hører til og har noe til felles med de andre i nabolaget er en viktig faktor for valg av bolig og det å bli værende på et bestemt sted (Clark & Coulter, 2015). I tillegg til dette har nærhet til servicefunksjoner som skole, jobb, barnehage, butikker og offentlig transport vist seg å være viktig for valg av bolig (Preece, 2018).

Det å velge seg en bolig er i stor grad en personlig opplevelse. Forskningen frem til nå har fokusert mye på årsaker til at folk velger å flytte og bytte bolig, men desto mindre hva det er ved boligen som tiltrekker seg folk og hva folk generelt ser etter i en bolig. Det har også blitt gjort lite forskning på hvordan folks boligpreferanser utvikles og hvorfor folk velger den boligen de gjør. Måten folk ser på et hus bestemmes ikke bare av opplevelsen de har mens de er der, men også av indre prosesser og tidligere erfaringer. Boligen påvirker en rekke andre aspekter av folks liv og derfor er valg av bolig en viktig prosess (Preece, 2018).

2.1.4 Eneboligdrømmen i Norge

Drømmen om å bo i enebolig står sterkt blant det norske folk. Hele 3 av 4 nordmenn ønsker å bo i enebolig. Det er en undersøkelse gjort av TNS Gallup for StorBergen Boligbyggerlag som har fanget opp nordmenns ønskedrøm. Det er allikevel mange som ikke får denne drømmen oppfylt på grunn av pris, reiseavstand eller et ønske om å slippe hagearbeid og snømåking. Den samme undersøkelsen viser også at over halvparten ser for seg å flytte til leilighet neste gang de flytter. Selv om de ikke ville valgt dette om de kunne velge fritt (Myhrvold, 2010).

Drømmen om enebolig står også sterkt blant ungdommen. Dette inkluderer ungdom med minoritetsbakgrunn. Mange ungdommer med minoritetsbakgrunn har vokst opp i trange leiligheter med mange søsken og ønsker en annen oppvekst for sine egne barn. Ungdommer er både moderne og tradisjonelle på samme tid. Mange ungdommer har mange muligheter, men velger allikevel bolig på bakgrunn av erfaringer og verdier som de har med seg hjemmefra (Norges forskningsråd, 2002). Man ser at også unge i 20-30 års alderen som enten er i ferd med å flytte hjemmefra og etablere seg eller har vært i etableringsfasen en stund drømmer om enebolig på sikt, selv om dette kanskje ikke er oppnåelig for dem enda. Man ser at den sistnevnte gruppen ofte ønsker seg en enebolig i rolige og barnevennlige omgivelser, gjerne i nærheten av andre barnefamilier og i nærheten av naturen. Enebolig er den boligformen mange av de som er unge i dag har vokst opp med. Dette kan være en av grunnene til at de drømmer om å kjøpe egen enebolig på sikt (Ruud et al., 2014).

Man ser at enebolig er den vanligste boligformen også blant eldre. De eldre kan deles i to grupper ut i fra sine boligpreferanser. En del av dem ønsker å flytte til en mer sentrumsnær leilighet, mens mange heller vil bli boende i eneboligen sin så lenge de har muligheten. For bare ti år siden var tanken om å skulle flytte fra eneboligen til en leilighet nærmest utenkelig, men dette har kommet mer de siste årene (Ruud et al., 2014).

Drømmen om enebolig står så sterkt i Norge at tilnærmet 60% av befolkningen bor i denne typen bolig og dette tallet har holdt seg nokså stabilt de siste tjue årene (Guttu, 2003; Statistisk sentralbyrå, 2019a). I tillegg til de som allerede bor i enebolig er det flere som drømmer om

---

dette. Det har blitt allment akseptert at eneboligen er nordmenns fremste boligdrøm. Eneboligen skaper en frihet i det at man kan tilpasse boligen etter sine behov, men også i det at den gir bedre plass. Eneboligen gir også mulighet til å være for seg selv og skjerme seg, noe nordmenn setter høyt. Noe av dagens eneboligdrøm kan nok også forklare med at det har vært tradisjon for å bo i enebolig i Norge. På 70 og 80 tallet så man også at eneboligen ble benyttet som et statussymbol og som et uttrykk for en individualisert livsstil. Enebolig ble sett på som et uttrykk for frie valg og meninger, samt som en representasjon av hvem man var som person (Guttu, 2003). Resultatene fra intervjuene som ble gjort i forbindelse med denne oppgaven viser at disse årsakene til eneboligdrømmen også er høyst aktuelle i dag.

2.2 Miljøatferd

De fleste mennesker utfører enkelte handlinger som medfører noe begrensning i utslipp av klimagasser. Noen mennesker er mer engasjerte enn andre, men alle mennesker kan gjøre mer enn det de gjør. Mange mennesker i verden i dag ser på klimaendringene som et stort problem og mange bekymrer seg for fremtiden. Allikevel viser det seg å være vanskelig å få enkeltpersoner til store miljøvennlige valg eller endringer. Hvorfor er det sånn? I denne delen av oppgaven skal jeg, basert på eksisterende teori og empiri gjøre rede for flere generelle grunner til hvorfor. Det finnes mange årsaker, enda flere enn de som blir inkludert i denne delen, men jeg har valgt å fokusere på de som er mest relevante for casestudien.

2.2.1 Theory of Planned Behaviour

En sentral teori som ofte nevnes i forbindelse med miljøatferd er Ajzen (1991) sin Theory of Planned Behaviour. Hovedantakelsen i denne teorien er at et individ har som intensjon å utføre en handling. Som begrep skal intensjon fange opp individets motivasjoner for å utføre den spesifikke atferden. Intensjonen og motivasjonen sier noe om hvor hardt en person er villig til å prøve og hvor mye innsats personen er villig til å legge inn, for å utføre den ønskede atferden. En generell regel er at jo sterkere motivasjonen og intensjonen er desto mer sannsynlig er det at atferden blir utført. Det er allikevel viktig å påpeke at dette bare gjelder dersom personen som skal utføre atferden fritt kan velge om atferden skal utføres eller ikke. Noen handlinger

passer godt inn innenfor disse kriteriene, men mange handlinger baserer seg allikevel også noe på faktorer som mulighet og tilgjengelighet av ressurser. Intensjon og motivasjon danner sammen med disse ytre faktorene grunnlaget for individets faktiske kontroll over atferden. Dette betyr at dersom personen både har intensjon, motivasjon og midlene til å utføre en handling burde et forsøk på å utføre handlingen medføre suksess (Ajzen, 1991).

Basert på teorien til Ajzen er det mulig å argumentere for at noen av grunnene til at folk ikke handler miljøvennlig er fordi de enten mangler motivasjon og intensjon eller fordi de ikke har de nødvendige mulighetene og ressursene. Etter at Ajzen kom med sin teori har det imidlertid blitt gjort nyere forskning som viser at dette slett ikke er de eneste faktorene som påvirker miljøatferd, på tross av at de kan sies å danne grunnlaget for mye annen forskning på temaet.

2.2.2 Informasjon

De fleste mennesker i verden i dag er klar over klimaendringene som foregår og mange merker allerede konsekvensene av disse. Overalt hvor man snur seg er det en mulighet for å bli bombardert med nye saker om klimaendringer og hvordan man kan redde miljøet. Alle kommuniserer forskjellige budskap, men alt har allikevel til felles at noe må gjøres nå og at det haster. Det å høre dette budskapet om og om igjen kan føre til en viss form for apati hos lytteren (Gifford, 2011). De forstår at ting må gjøres, men manglende kunnskap om hva som vil ha størst effekt hindrer dem kanskje i å gjøre noe som helst. Det er for lite kunnskap ute i samfunnet om hvilke tiltak enkeltmennesker kan gjøre for å begrense sine klimaavtrykk og hvilke av disse tiltakene som vil være mest effektive (Gifford, 2011; Swim et al., 2009). For folk flest virker klimaendringene store, u håndterlige og lite konkrete. De virkelig store konsekvensene av klimaendringene har heller ikke nådd oss helt enda og det er vanskelig å si med sikkerhet hva som kommer til å skje. Derfor er det ingenting som hindrer folk i å leve som normalt og i å sette sine egne interesser først (Gifford, 2011; Swim et al., 2009).

Folk har også andre mer presserende ting å bekymre seg for enn klimaendringene. Faktisk ser man at bekymring for klimaendringene har gått ned i vestlige land som USA og Norge de siste tjue årene (Stoknes, 2015). Det å ikke være bekymret nok kan fungere som en hindring for å

---

aktivt søke opp relevant og riktig kunnskap om klimaendringene (Gifford, 2011). Dette kan føre til at man blir mindre kritisk overfor det man hører og at man utvikler feiloppfatninger. Blant annet er det mange som blander sammen klima og vær. I tillegg er det vanskelig for folk å skille mellom hvilke handlinger som er positive for klimaet og hvilke handlinger som er generelt miljøvennlige. Dette er bare noen eksempler på feiloppfattelser folk har (Tobler et al., 2012b). Mange mangler også kunnskap om alvorlighetsgraden, utstrekningen og bakgrunnen for klimaendringene (Gifford, 2011; Tobler et al., 2012b). Forskning viser at det å ha korrekt kunnskap om årsakene til klimaendringene kan påvirke villigheten til å gjøre miljøvennlige valg i positiv retning, mens det motsatte gjelder hvis denne kunnskapen er fraværende (Tobler et al., 2012b).

Det at forskere stadig snakker over hverandre og er uenige kan bidra til å skape forvirring (Gifford, 2011). I forskning er det sjeldent at man kan kommunisere noe med absolutt sikkerhet og uten å ha en feilmargin. Dette gjelder også innen klimaforskning (Stoknes, 2015). Når folk opplever usikkerhet i det som kommuniseres og uenighet mellom ulike forskere fører dette ofte til at de underestimerer det forskerne sier, og tenker at det umulig kan bli så ille som forskerne tror. Folk blir komfortable med å vente til rådene fra forskerne virker mer sikre eller til de faktisk merker konsekvensene selv. Man bruker dermed usikkerheten og den manglende kunnskapen som en unnskyldning til å la være å handle miljøvennlig (Gifford, 2011; Swim et al., 2009).

For at folk skal velge å handle miljøvennlig er det viktig at de har tillitt til både forskning, forskere og myndighetene som bestemmer hvilke klimatiltak som skal gjøres (Gifford, 2011; Stoknes, 2015). Det har blitt lagt ned mye tid og innsats i å overbevise folk om at klimakrisen er ekte og alvorlig, ofte uten suksess (Bain et al., 2012). Manglende tillitt mellom vanlige mennesker og forskere eller politikere kan skape motstand i befolkningen overfor klimatiltak som føles som en begrensning av deres egen frihet. Det å forsøke å engasjere folk og få folk til å endre atferd er vanskelig dersom man ikke også har tillitten deres (Gifford, 2011).

Når både tillitten til klimaforskningen og forskeren er lav eller ikke eksisterende kan dette føre til en fornektelse av hele klimakrisen. Frykt kan også skape denne reaksjonen. Blant klimaskeptikere og klimafornektere er det vanlig å tenke alt fra at klimakrisen er sterkt overdrevet til at den ikke finnes i det hele tatt og bare er en konspirasjon mellom ulike forskere som har funnet opp hele krisen. De som har disse synspunktene pleier å være ganske høylytte om dem, noe som kan bidra til å skape tvil også i resten av befolkningen (Gifford, 2011; Stoknes, 2015).

2.2.3 Sosiale normer

Mennesker er sosiale vesener og bruker mye tid på å sammenligne seg med hverandre. Hva andre mennesker gjør brukes i stor grad som målestokk for å vurdere hva man selv burde gjøre. Sosiale normer er et tveegget sverd innenfor arbeid med miljøatferd (Gifford, 2011). Sosiale normer kan defineres som standarder og regler innenfor en gruppe som bestemmer hva som er akseptable og uakseptable holdninger og handlinger. Innenfor sosiale normer er det to ulike former for normer som er relevante å nevne. Disse er deskriptive og injunktive normer. Deskriptive normer sier noe om hva som er vanlig atferd og hva folk vanligvis gjør, mens injunktive normer forteller hva slags atferd som blir sett på som akseptabel og uakseptabel. Deskriptive normer motiverer til promiljøatferd gjennom å gi folk kunnskap om hva som er god og effektiv atferd innenfor en viss kontekst. Injunktive normer motiverer til promiljøatferd på grunn av de sosiale belønningene eller sanksjonene man kan oppleve ved å gjøre eller ikke gjøre visse handlinger (J. R. Smith et al., 2012).

Når folk sammenligner seg selv med andre i forhold til en uønsket atferd, for eksempel atferd som ikke er miljøvennlig, har de en tendens til å overvurdere hvor mye andre folk utfører atferden. De bruker deretter sin egen feilaktige oppfattelse som målestokk for egen atferd (Schultz et al., 2007). Dette fører gjerne til at folk spør seg om hvorfor de skal være miljøvennlige når andre ikke er det (Gifford, 2011). Ved å gi folk et mer riktig bilde av hva menneskene rundt dem gjør kan man derfor oppmuntre folk til å gjøre mer miljøvennlige valg, men det riktige bildet kan også skape en negativ effekt. Når man gir folk en deskriptiv norm ser man at de ikke liker å avvike fra denne normen, uavhengig av om de er bedre eller dårligere enn den. Dette fører til at de som ligger under normen vil gjøre mer av, for eksempel, en

---

miljøvennlig atferd for å nå normen. Men det betyr samtidig at de som allerede ligger over normen vil tilpasse sin atferd i negativ retning for å nå normen. En måte man kan endre denne tendensen på er å i tillegg til å si noe om hva folk vanligvis gjør også si noe om hva folk synes er positiv og negativ atferd. Hvis man opplever at folk rundt en synes at promiljøatferd er positivt fungerer dette ofte som en motivasjon til mer miljøvennlig atferd (Schultz et al., 2007).

2.2.4 Identitet, mål og verdier

Det har blitt gjort flere forsøk på å utvide Theory of Planned behaviour til å også inkludere andre faktorer som kan være en indikasjon på atferd, som for eksempel identitet. Her forstås identitet som en merkelapp man bruker for å beskrive seg selv (Whitmarsh & O'Neill, 2010). Denne påvirkes både av personlige motivasjoner, som selvtillit, selv-forståelse og selv-utvikling, og av sosial interaksjon i form av andres forventninger og krav og av de ulike rollene hver enkelt person innehar. Mennesker vil i størst mulig grad handle i samsvar med egne og andres forventninger. Utvikling av egen-identitet hjelper mennesker til å skille seg fra andre, men også til å være konform med verdier og holdninger i en gruppe. Identitet bidrar også til å holde holdninger og handlinger konsistente over tid og på tvers av situasjoner (Whitmarsh & O'Neill, 2010). Identitet er et viktig konsept innen pro-miljøatferd. Folk har lettere for å ta til seg handlinger og atferd hvis de ser på seg selv som en person som kunne utført disse handlingene. Dette betyr at i hvilken grad folk ser på seg selv som miljøvennlige personer kan si noe om i hvor stor grad de utfører miljøvennlig atferd (Gatersleben et al., 2014).

Gjennom forskning ser man at folk som har miljøvennlige verdier generelt er mer villige til både å utføre miljøvennlig atferd på eget initiativ og til å akseptere tiltak og klimapolitikk (Gatersleben et al., 2014; Gifford, 2011). Studier viser også at jo mer mennesker verdsetter ting som altruisme, selv-transendens, prososial atferd, biosfæriske verdier og annen atferd som ikke umiddelbart er i deres egen beste interesse, desto mer villige er det til å utføre promiljøatferd. Man ser i tillegg en sammenheng mellom bekymring for miljøet og villighet til å utføre promiljøatferd, men denne sammenhengen er ikke veldig sterk (Steg & Vlek, 2009).

Dette betyr allikevel ikke at all miljøvennlig atferd kan predikeres på denne måten. Holdninger og verdier kan ha stor effekt på en spesifikk atferd, for eksempel resirkulering, men dette medfører ikke at den samme personen også er villig til å utføre andre handlinger, selv om disse også skulle være miljøvennlige (Gatersleben et al., 2014). Menneskelig atferd baserer seg ikke bare på individets motivasjoner og verdier, men er også et resultat av konteksten rundt. Denne kan både legge til rette for og begrense muligheten til å handle miljøvennlig. Faktorer som gang- og sykkelstier, kvaliteten på offentlig transport, vareutvalg og pris har påvirkning på menneskers mulighet til å gjøre miljøvennlige valg. Noen ganger er begrensningene så store at en miljøvennlig atferdsendring blir så kostbart at dette ikke er mulig, på tross av motivasjon hos individet (Steg & Vlek, 2009).

Alle mennesker har flere mål og verdier på samme tid. Noen ganger er de forskjellige målene ikke kompatible med hverken hverandre eller med miljøvennlig atferd. I denne situasjonen ser man ofte at andre mål trumfer målet om å være miljøvennlig (Gifford, 2011; Steg et al., 2014; Swim et al., 2009). De fleste mennesker har et mål om å komme seg frem i verden og bli suksessfulle. Hvordan hver enkelt definerer dette vil variere. Tradisjonelt sett ser man at suksess ofte måles i muligheten til å kjøpe seg større hus og større bil, samt muligheten til å fly når man skal reise noe sted (Gifford, 2011). Det finnes en tydelig sammenheng mellom dette og tanken om et bolighierarki, som ble nevnt i delen om boligpreferanser tidligere i denne oppgaven. Normen om å stadig skaffe seg nye materielle ting og flere eiendeler er godt integrert i dagens vestlige samfunn (Gatersleben et al., 2014). Dette evige jaget etter mer kan virke som en hindring for miljøvennlig atferd og menneskets stadig høyere forbruk skader planeten. Ofte kommer denne typen mål først, mens det å være miljøvennlig ses på som en ekstra bonus (Gatersleben et al., 2014; Gifford, 2011).

Det finnes flere forskjellige typer mål som alltid interagerer med hverandre. Disse er hedonistiske mål, oppnåelsesmål og normative mål. Hedonistiske mål handler om å oppnå lykke og andre positive følelser i en gitt situasjon. Oppnåelsesmål er mål som drives av å sikre seg økonomiske ressurser eller andre fordeler, enten ved å tjene mer eller ved å spare på det man har. Normative mål sier noe om hvordan folk føler at de burde oppføre seg og hva som regnes som god oppførsel. De forskjellige målene styrer hvilken informasjon folk velger å ta

---

til seg og til en viss grad også hvordan de velger å handle i en gitt situasjon. Alle disse målene kan på en eller annen måte spille inn på miljøatferd. Man kan velge å være miljøvennlig fordi det føles godt, fordi man sparer penger eller fordi man føler at det å bidra er det rette å gjøre. Det er allikevel tydelig at innenfor miljøatferd er det ofte en konflikt mellom de ulike typene mål, der hedonistiske mål og oppnåelsesmål står på den ene siden og normative mål står på den andre. Selv om promiljøatferd ofte anses som det rette å gjøre er det ofte mer kostbart, mindre komfortabelt, tar opp mer tid og krever mer innsats enn miljøskadelig atferd. For å øke viljen til å handle miljøvennlig må de tre typene mål integreres bedre (Steg et al., 2014). Basert på dette er det naturlig å argumentere med at en av årsakene til at folk som identifiserer seg som miljøvennlige er mer villige til å handle miljøvennlig er fordi de klarer å kombinere alle de forskjellige typene mål og få dem til å underbygge hverandre.

Når det blir stor nok konflikt mellom de ulike typene mål kan det føre til kognitiv dissonans. Dette kan beskrives som nødvendigheten av å få to eller flere mål som ikke er konsistente med hverandre til å bli mer konsistente. Det handler egentlig om å kognitivt tette avstanden mellom de to målene eller mellom en handling og et mål (Festinger, 1962). Dette kan oppnås på flere forskjellige måter, men de vanligste er å enten endre atferd eller å endre holdning. Det å høre at bilkjøring er skadelig for klimaet kan for noen skape kognitiv dissonans fordi det er praktisk og komfortabelt å kjøre bil, men de føler samtidig at de bør være miljøvennlige. Det er ofte lettere å kvitte seg med den kognitive dissonansen gjennom å endre holdninger og å si til seg selv at det at en person kjører bil ikke spiller så stor rolle. På denne måten kan man fortsette å kjøre bil uten for mye dårlig samvittighet (Gifford, 2011; Stoknes, 2015)

2.2.5 Vaner og kostnader

Vaner kjennetegnes av tre karakteristikk. Disse er at vaner skal bidra til at man når et mål. Man vil gjenta de samme handlingene dersom resultatet var akseptabelt. Når man har konfrontert en situasjon på samme måte mange nok ganger vil man til slutt assosiere situasjonen med denne atferden. Jo oftere dette skjer desto sterkere blir assosiasjonen og jo mer sannsynlig er det at individet vil følge det samme atferdsmønsteret. Vaner refererer til hvordan man velger hvilken atferd som skal utføres og ikke til hyppigheten av denne atferden. Vaner kan inneholde feilpersepsjoner og selektiv oppmerksomhet. Det er vanlig å lete etter

informasjon som underbygger deres valgte atferd og å overse informasjonen som går i mot allerede etablerte vaner. Vanligvis ser man at vaner bare revurderes når konteksten endres betraktelig (Steg & Vlek, 2009).

Flere studier på miljøatferd viser at mennesker generelt gjør veloverveide valg og at de har en tendens til å velge de løsningene som har de høyeste fordelene og de laveste kostnadene (Steg & Vlek, 2009). Dette gjør at folk ofte velger miljøvennlige handlinger som er lette å gjennomføre og som er til minst mulig ulempe for dem selv (Diekmann & Preisendörfer, 2003). Slik samfunnet er lagt opp i dag føler mange at det er noe de må ofre hvis de skal kunne leve miljøvennlig. Dette handler både om at strukturen i samfunnet gjør det vanskeligere å velge miljøvennlig, men også om at det å ta miljøvennlige valg presset folk litt ut av komfortsonen og egne vaner. Dersom folk skulle endre vaner og holdninger ofte ville dette gjøre livene deres uorganiserte og det ville gitt mindre tid til det som betyr noe for folk (Gifford, 2011). Folks vaner kan ses på som en av de største hindringene for å få dem til å bli mer miljøvennlige. Det er veldig enkelt og komfortabelt å bare fortsette med å gjøre det man alltid har gjort. Noen ganger ser man at atferder som har påvirkning på klimaet har blitt en vane for folk, for eksempel bilkjøring. Vaner er vanskelige å endre og noen vaner lar seg aldri endre helt. Det er allikevel viktig å huske at vaner ikke er umulige å endre (Gifford, 2011; Swim et al., 2009).

Lavkostnadshypotesen beskriver hvordan bekymringen for klimaet og villigheten til å utføre miljøvennlige handlinger synker ettersom de opplevde kostnadene og ulempene for enkeltindividet øker. Kostnader er ikke begrenset til å gjelde finansielle kostnader, men bør forstås i et bredere perspektiv som noe som er til ulempe eller hindring for individet (Diekmann & Preisendörfer, 2003). Noen miljøvennlige handlinger er derfor lettere å ta til seg enn andre, fordi de krever mindre av individet. Ofte har ikke de handlingene som er enkle å ta til seg spesielt stor klimaeffekt. Det at de er enkle å utføre fører allikevel ofte til at disse handlingene blir valgt fremfor andre handlinger som krever mer og som har bedre effekt. Intensjonen bak handlingen stemmer ikke alltid overens med den faktiske effekten (Gifford, 2011).

2.2.6 Sosiale dilemma

Fordi klimaendringene er et globalt problem er det mange som tenker at det de gjør ikke har noen betydning. De mangler troen på at egne handlinger har en effekt og tenker at det bare nytter hvis alle gjør noe (Gifford, 2011; Swim et al., 2009). Dette er ikke helt riktig. Enkelt personer spiller en viktig rolle i å påvirke måten klimaendringene håndteres på, både gjennom eget forbruk og forbruksmønstre, men også gjennom muligheten de har til å støtte eller avvise klimapolitiske tiltak. Det at mennesker føler seg maktesløse og at de ikke kan endre på en situasjon kan allikevel føre til apati og at man velger å ikke gjøre noe. Når folk føler at de har påvirkningskraft og at deres handlinger har en effekt kan dette lede til økt promiljøatferd (Tobler et al., 2012a). Det er ikke slik at en enkeltperson kan endre verden alene, men alle handlinger har en effekt. Flere av problemene knyttet til klimaendringene er kumulative. Dette betyr at man bare kan oppnå ønsket effekt dersom mange mennesker bidrar (Hanss & Böhm, 2010). Så i stedet for å tenke på seg selv som et enkelt individ, er det viktig at folk tenker på seg selv som en del av denne store helheten.

Det er en vanlig og akseptert tanke at man kan se på villigheten til å utføre miljøvennlig atferd som et sosialt dilemma og dette har også vært en tradisjon innenfor forskning på miljøpsykologi (Johnsen, 2012; Joireman, 2005; Klein et al., 2017). Den tradisjonelle definisjonen av et sosialt dilemma er at det en situasjon der et individs personlige interesser og felleskapets beste står i konflikt med hverandre (Scopelliti et al., 2012). Man kan egentlig si at det å skulle bremse klimaendringene er et globalt sosialt dilemma (Hasson et al., 2010).

Det er spesielt to typer sosiale dilemmaer som er vanlige å trekke frem innenfor forskning på miljøvennlig atferd. Disse er fellesressursdilemmaer og allmenningens dilemma. Fellesressursdilemmaer handler om at individer skal bestemme hvor mye av egne ressurser de er villige til å gi til en felles pott for å oppnå et felles gode. Her vil det lønne seg for individet å gi minst mulig. En av utfordringene med dette dilemmaet er at folk kan nyte godt av det andre har bidratt med, uten å yte noe selv (Joireman, 2005; Klein et al., 2017). Innenfor miljøpsykologi vil dette felles gode være muligheten for å kunne bremse klimaendringene og ressursene som skal ofres er spesielt egen komfort og egen tid. I forrige del, om vaner og kostnader, tok jeg opp hvordan kostnader spiller inn på villigheten til å utføre miljøvennlig

atferd. Dette er også relevant innenfor miljøatferd som et fellesressursdilemma. I allmenningens dilemma handler alt om at individet skal sikre seg ressurser fra en felles samling av ressurser. Problemet er at det finnes en begrenset mengde av ressursene. Det vil derfor lønne seg for individet å ta til seg flest mulig av disse, mens det beste for fellesskapet ville være om alle samarbeidet og delte på ressursene for å hindre overforbruk (Schultz & Kaiser, 2012).

Innenfor forskning på sosiale dilemmaer ser man, uavhengig av hvilken type dilemma det er snakk om, at individer er mest innstilt på å samarbeide og villige til å ta hensyn til kollektive interesser dersom de har inntrykk av at andre også gjør det (Hanss & Böhm, 2010). Ingen ønsker å være den som samarbeider og tar hensyn når alle andre lar være. Derfor er det lett å stille spørsmål rundt hvorfor en selv skal ofre goder med hensikt i å være miljøvennlig dersom ingen andre gjør dette. Man ser derfor at informasjon om at andre bidrar og velger å samarbeide fører til en økt samarbeidsvilje hos alle (Scopelliti et al., 2012; Van Vugt, 2009). Andre faktorer som kan føre til samarbeid er informasjon, identitet, institusjoner og incentiver. Her har informasjon og identitet blitt dekket utdypende tidligere i oppgaven. Med institusjoner menes her noen som innfører en tydelig begrensning på individets tilgang til ressurser. Man kan også bruke ulike incentiver for å gjøre avstanden mellom individets og fellesskapets interesser mindre, og dermed oppmuntre til økt samarbeid (Scopelliti et al., 2012; Van Vugt, 2009).

---

3. Metode

3.1 Casestudie

En casestudie er en av flere måter å gjøre forskning på innen samfunnsvitenskapelige fag. Casestudier blir ofte benyttet når man stiller ”hvorfors” og ”hvordan” spørsmål, når forskeren har minimalt med kontroll over hendelser og når målet er å fange et samtidfenomen i dets virkelige kontekst. Casestudier brukes gjerne også når skillet mellom fenomenet som undersøkes og fenomenets kontekst er uklart. Casestudier lar forskeren danne seg helhetlige og verdifulle bilder av hverdagslige hendelser. Casestudiet er en helhetlig metode som både handler om forskningsdesign, datainnsamling og analyse (Yin, 2003). En casestudie kan defineres som en utdypende studie av en enhet, eller case, med formålet å skulle kunne generalisere funnene over på andre lignende enheter, eller caser (Gerring, 2004).

Det finnes flere typer casestudier. Det fremste skillet gjøres mellom singel- og multippel-case design, men man kan også gjøre et skille mellom en holistisk og en embedded tilnærming til casestudien (Scholz & Tietje, 2002). I denne studien er det bare en case som undersøkes, derfor har den et singel-case design. Fordi det utelukkende benyttes kvalitative data i denne casestudien regnes den som holistisk. I motsetning til en embedded casestudie som integrerer både kvalitativ og kvantitativ kunnskap (Scholz & Tietje, 2002). Et singel-case design, som denne studien bruker, brukes ofte for å teste en velformulert teori (critical case). Her kan man bruke singel-case design for å bekrefte, utfordre eller utvide den eksisterende teorien. På denne måten kan casen være et viktig bidrag for å oppnå kunnskap og for videre utvikling av teorier. Singel-case design benyttes også når en case er ekstrem eller helt unik og derfor er verdt å dokumentere og analysere. På motsatt side kan metoden brukes når en case er veldig vanlig og derfor representativ for lignende caser. Kunnskapen man får herfra forteller om opplevelsene til vanlige personer og institusjoner. Ydalir som case har vist seg å være nokså typisk i forhold til andre nullutslippsprosjekter. Derfor er et singel-case casestudie valgt til denne studien. Andre muligheter som åpner opp for dette designet er når forskere får mulighet til å studere et fenomen som det tidligere har vært umulig å få tilgang til eller når den samme casen skal studeres flere to eller flere ganger (Yin, 2003).

Yin (2003) beskriver også en mulig svakhet ved å bruke et singel-case design. Dette er at casen man bruker kanskje viser seg å være annerledes enn det man hadde tenkt. Derfor er det viktig at man undersøker casen nøye for å hindre feiltolkninger.

3.1.1 Beskrivelse av case

Omtrent 1,5 kilometer nordøst for Elverum sentrum ligger det i dag et område på 350 mål med stort ubrukt potensiale som kalles for Ydalir. Se figur 2 for Ydalir sin plassering på kartet. Etter at området har vært et sandtak de siste tiårene skal potensialet endelig utnyttes og det skal dannes en ny nullutslippsbydel her. Her skal man tenke nytt og organisere livet på nye og mer miljøvennlige måter enn tidligere, noe som kan bidra til at mange får et enklere liv. Dette gir Ydalir en unik identitet fordi utbyggingen av området bygger på andre prinsipper en den bilbaserte feltutbyggingen folk i Norge har blitt så vandt til. Målsetningen bak Ydalir er å skape et nullutslippsområde, samtidig skal Ydalir være et bærekraftig område både gjennom sine fysiske løsninger, men også gjennom å skape gode sosiale møteplasser for de som bor der. På denne måten skal man skape gode relasjoner både mellom mennesker, men også mellom mennesker og omgivelser (Ydalir bydel, 2017).

Figur 2. Ydalir med omgivelser

(Elverum Vekst/Tweed)

For at Ydalir skal nærme seg målet om både å være en nullutslippsbydel og et godt og sosialt sted å bo er disse konkrete tiltakene satt:

- Overordnet planlegging av bebyggelse og grøntstruktur som følges opp gjennom detaljreguleringsplaner
- Bebyggelse med passivhusstandard eller bedre. Høy andel av tre eller materialer med lavt klimagassutslipp som byggemateriale
- Tilrettelegge for at transportbehov dekkes med høy kollektivandel (buss) eller ved sykkel og gange
- Fjernvarme basert på bioenergi for boligbebyggelsen. Fjernvarme føres frem i egen trase som vil fungere som gang- og sykkelsti til sentrum
- Lokal el-produksjon basert på solceller og bioenergibasert kraft/varme
- Avfallsløsninger med nedgravde containere (Molok). Bidrar til lavere trafikkbelastning
- Parkering for privatbiler søkes lagt til egne parkeringsanlegg. Disse vil bygges ut etter behov og blant annet ta høyde for teknologi- og markedsutvikling knyttet til el- og hydrogenrift, samt ulike modeller for bildelingsordninger

Man ser for seg å bygge ut Ydalir som nullutslippsbydel i løpet av en tiårsperiode. Målsetningen er at Ydalir i 2030 skal være et godt sted å bo med et mangfoldig bomiljø som legger til rette for aktiviteter og et sosialt liv, samtidig som strukturen i bydelen favoriserer gående og syklende. Se figur 3 og 4 for illustrasjoner av hvordan Ydalir kan se ut. De fleste velger å gå eller sykle til sentrum, men det finnes også gode bussforbindelser og en selvgående shuttlebuss som kjører rundt i nabolaget. I fellehusene i de enkelte nabolagene finner man sykkelservice, parkering og mulighet for ladning av elbil. Ydalir skal være et sted man kan bo hele livet og området skal derfor ha botilbud for folk i alle aldergrupper. Det vil finnes ulike boligtypologier og arkitektoniske uttrykk og i Ydalir vil man finne både eneboliger og leilighetsbebyggelse. Hva som aksepteres som akseptable gangavstander vil selvfølgelig variere etter alder, vær og situasjon. I Ydalir vil man bevege seg gjennom spennende og nysgjerrighetsskapende uterom, som gjør at avstanden mellom A og B føles litt kortere enn den ellers ville ha gjort. I Ydalir skal det også være enkelt og innbydende å kunne sette seg ned for en hvil eller for å slå av en prat. Målet er at Ydalir skal føles varmt, hyggelig og innbydende, samtidig som området er lett å få overblikk over. Tilgjengelige områder for

bilkjøring er avgrenset så godt det lar seg gjøre og hastigheten på trafikken er redusert, for å gjøre det både trygt og effektivt å sykle eller gå dit man skal (Ydalir bydel, 2017).

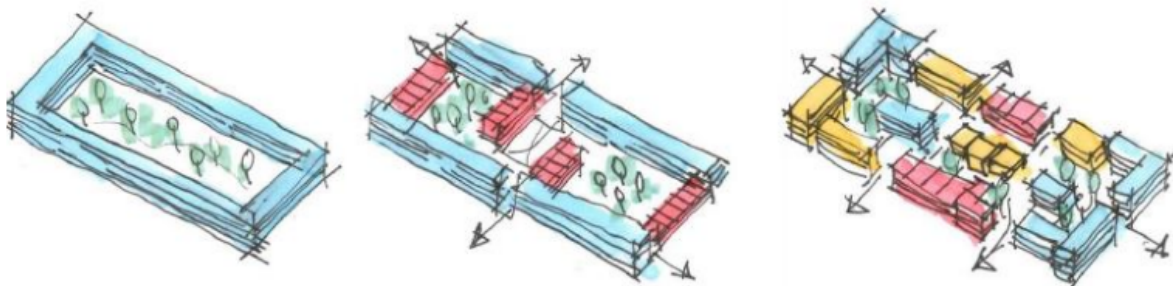
Figur 3 og 4. Mulighetsstudier Ydalir

(Elverum Vekst/tegn_3)

Ydalir skal settes sammen av mange forskjellige hustyper og arkitektoniske uttrykk, laget av flere forskjellige utbyggere. Dette har skapt et behov både for en felles masterplan for å sikre at alle har samme mål og følger de samme kravene. Det er også viktig å jobbe sammen for å skape en oversiktlig og helhetlig struktur for bydelen, gjennom å skape mønstre av gater, plasser, bygningsstruktur og grønne arealer. Dette binder hele bydelen sammen. Bebyggelsen i Ydalir skal organiseres i en kvartalsstruktur med halvprivate gårdsrom i midten. Bygningene vil også fungere som et skille mellom den offentlige gaten og det halvprivate gårdsrommet. Det anbefales at kvartalene har en åpen struktur, slik at man kan gå inn i de forskjellige gårdsrommene utenifra. Man ønsker også at et kvartal skal være satt sammen av ulike typer hus i forskjellige størrelser for å gi et mest mulig dynamisk utemiljø. Dette vil også føre til bedre solforhold for uteområdene og solcellepanelene på takene (Ydalir bydel, 2017). Se figur 5 for eksempler på forskjellige kvartalsstrukturer.

Figur 5. Eksempler på lukket, halvåpen og åpen kvartalsstruktur

(Elverum Vekst/tegn_3)

For å nå målet om å gjøre Ydalir til en nullutslippsbydel er det flere grep som vil bli tatt og flere krav som stilles til de aktuelle utbyggerne. Materialene byggene skal bygges i er en viktig del av dette. Ydalir ønsker å satse på materialer av høy kvalitet og med så lavt klimafotavtrykk som mulig. I praksis vil dette gjerne bety utstrakt bruk av treverk. I tillegg til dette vil man forsøke å gjenbruke materialer i størst mulig grad, heller enn å fremskaffe nye. Man bør se på både utslipp fra produksjon, transport til byggeplass, utskiftning og vedlikehold når man vurderer ulike alternativer opp mot hverandre (Ydalir bydel, 2017). Basert på definisjonen av nullutslippshus fra innledningen til denne oppgaven ser man at Ydalir tar høyde for alle de ulike fasene og dermed legger seg på et høyt ambisjonsnivå i forhold til nullutslippsboliger (Kristjansdottir et al., 2014).

Man ønsker i tillegg å stimulere til mest mulig bruk av sykkel og gange som fremkomstmiddel, heller enn bruk av bil. Dette kan gjøres blant annet gjennom å minske transportbehovet innad i Ydalir, men også mellom Ydalir og sentrum av Elverum. Dette gjøres ved å tilrettelegge for at buss, gange og sykkel kan erstatte biltrafikken. Utformingen av gode gang- og sykkelveier, samt økt satsing på kollektivtilbudet vil være sentralt her. Ydalirs geografiske plassering i forhold til blant annet Elverum sentrum er også ideell i forhold til dette. Ydalir vil også satse på lokalt produsert energi, i tillegg til bruk av fjernvarme. Man vil også benytte seg av grunnvannsressurser for å varme opp skolen og barnehagen i Ydalir, da Ydalir ligger i et område som er rikt på dette (Ydalir bydel, 2017).

3.2 Kvalitative intervjuer

Gjennom kvalitative forskningsintervjuer forsøker man å forstå hvordan intervjupersonene ser på verden (Kvale & Brinkmann, 2015). Kvalitative intervjuer handler grunnleggende sett om å få et inntrykk av andre menneskers refleksjoner, meninger, følelser, tanker og erfaringer gjennom å snakke med dem og stille spørsmål som hjelper dem å uttrykke dette (Skilbrei, 2019). Personen som intervjues bidrar i intervjuet med å dele syn på et bestemt tema (Kvale & Brinkmann, 2015). Intervjueren kan dermed delta i opplevelser hun ikke ellers kunne opplevd, gjennom å få dem beskrevet av den hun intervjuer og ved å sette sammen utsagn fra ulike intervjudeltakere kan intervjueren forsøke å forstå selv komplekse situasjoner (Rubin &

Rubin, 2012). I dette prosjektet har alle intervjuene blitt gjort en til en, men målet med intervjuene er allikevel å kunne generalisere svarene og finne frem til kunnskap og meninger som gjelder flere enn bare den ene personen som blir intervjuet. Det finnes mange årsaker til at forskere velger å bruke kvalitative intervjuer som metode i sine studier (Skilbrei, 2019), men for denne oppgaven har målet først og fremst vært å få de som blir intervjuet til å til å reflektere og uttrykke seg fritt og detaljert rundt blant annet hva de tenker om Ydalir som prosjekt, hvordan de kunne tenke seg å bo og hvordan disse to tingene passer sammen, i tillegg til flere andre spørsmål. Ved å gjennomføre intervjuer med en person av gangen kan man lettere få snakket om individuelle meninger enn hvis det er flere til stede (Skilbrei, 2019). Individuelle intervjuer kan bygges opp og planlegges på forskjellige måter (Skilbrei, 2019), men i dette prosjektet ble det i forkant av intervjuene utformet en intervjuguide med spørsmål som var relevante for det som skulle undersøkes. Spørsmålene i intervjuguiden var ganske konkrete og intervjuguiden ble fulgt nokså tett, noe som skapte en mellomting mellom strukturerte og semistrukturerte intervjuer, på tross av at meningen var at deltakerne skulle uttrykke seg fritt.

Strukturerte intervjuer kjennetegnes ved at man ønsker å finne svar på forhåndsbestemte spørsmål og at svarmulighetene også er bestemt på forhånd. Dette gjør det lettere å sammenligne svar på tvers av respondenter. Semistrukturerte intervjuer har også et sett med spørsmål eller temaer som er bestemt på forhånd, men forskjellen til strukturerte intervjuer er at her gir man den som intervjues større rom til å fortelle fritt og intervjueren står også friere til å endre rekkefølgen på spørsmål, improvisere og stille oppfølgingsspørsmål (Svartdal, 2015). I intervjuene som ble gjort til dette prosjektet var alt dette mulig, men det ble allikevel ikke gjort i særlig stor grad.

3.3 Utvalg

Til denne oppgaven har det blitt gjort 12 intervjuer med deltakere som har uttrykt sin interesse for Ydalir som prosjekt eller har kommunisert at de kunne tenke seg å flytte hit. Potensielle deltakere har enten svart på en annonse på facebook ("Har du vurdert å flytte til Ydalir bydel – Hva taler for og hva taler i mot?") eller de hadde blitt spurt via bekjente som mente de kunne

være potensielle beboere. Deltakerne ble valgt ut av Elverum Vekst. Utvalget var satt sammen både av folk som allerede bor i Elverum og av folk som har bosatt seg andre steder på Østlandet. Alle har allikevel en personlig tilknytning til Elverum. Utvalget bestod av 6 kvinner og 6 menn. Alderen på de som ble intervjuet varierte mellom 23 og 58 år, med en gjennomsnittsalder på 35,7 år. Alle som ble intervjuet hadde høyskoleutdanning og denne varierte mellom 1 og 5 år. En av deltakerne hadde annen utdanning i tillegg. Livssituasjonen til de som ble intervjuet varierte også. Her var det 3 enslige, 5 samboere og 4 som var gift og hadde minst ett barn. Tabellen viser utvalgets alder, kjønn og livssituasjon.

Tabell 2. Utvalget I forhold til kjønn, alder og livssituasjon

	Kjønn	Alder	Livssituasjon
Intervju 1	Kvinne	30	Samboer
Intervju 2	Kvinne	23	Gift, med barn
Intervju 3	Mann	32	Gift, med barn
Intervju 4	Mann	35	Gift, med barn
Intervju 5	Mann	38	Enslig
Intervju 6	Mann	28	Samboer
Intervju 7	Kvinne	31	Samboer
Intervju 8	Kvinne	58	Enslig
Intervju 9	Mann	56	Samboer
Intervju 10	Mann	33	Gift, med barn
Intervju 11	Kvinne	35	Enslig
Intervju 12	Kvinne	29	Samboer

3.4 Temaer i intervjuguiden

Intervjuguiden til dette prosjektet ble satt sammen gjennom et samarbeid mellom studenter og foreleser på master i miljøpsykologi ved Høgskolen i Innlandet og en representant fra Elverum Vekst. Den første delen av intervjuet var lagt opp til å samle inn bakgrunnsinformasjon om intervjuobjektene. Her samlet vi inn kjønn, alder, livsfase/familiesituasjon og utdanningsnivå. Dette for å få et overblikk over hvem deltakerne er og utvalgte faktorer som kan påvirke deres motivasjon og begrunnelser for å velge å flytte (eller ikke flytte) til Ydalir. Videre ble deltakerne spurt om hvordan de ser for seg at en typisk miljøvennlig bolig ser ut. De ble også spurt om hvordan deres tanker om hvordan miljøvennlige boliger ser ut passer overens med deres faktiske boligpreferanser. I neste del ble deltakerne spurt mer inngående om hvordan deres drømmebolig ser ut. Her ble det spurt om type bolig (enebolig eller leilighet), størrelse på boligen, arkitektur (materialer, stil og farger), hage (og om de kunne delt noe hage med naboer), omgivelser og utsikt rundt boligen, parkering og om de kunne delt noen funksjoner (f.eks. storstue, kontor, bildeling, uteplass) med naboer. Formålet med denne delen var å få et innblikk i hva de som ble intervjuet faktisk ønsker seg i en bolig, for på den måten å kunne sammenligne dette med det Ydalir og andre nullutslippsboliger har å tilby. Målet med denne delen var at deltakerne fritt skulle få uttrykke sine generelle ønsker for boliger, uten å ha spesielt fokus på Ydalir og nullutslippsboliger. Etter dette fulgte en del der deltakerne ble spurt om hva de synes om plasseringen av Ydalir i forhold til servicefunksjoner og sentrum, samt hvilke assosiasjoner de har til området der Ydalir skal bygges. Videre ble de spurt om hva de synes om Elverum som sted og hvordan de ser for seg framtidsutsiktene i Elverum i forhold til jobb. Den neste delen tok for seg miljø og bærekraft. Her ble deltakerne spurt om hvilken påvirkning de mener et nullutslippsnabolag kan ha på Elverum som by, i hvilken grad nullutslippsnabolaget kan påvirke folk som bor i byen til å bli mer miljøvennlige og i hvilken grad de mener at nullutslippsnabolag har effekt på klimaet generelt. Gjennom disse spørsmålene får man et bedre innblikk i hva deltakerne mener om klimaendringene generelt og i hva de mener kreves for å kunne påvirke klimaproblemene. I den neste delen av intervjuet ble deltakerne spurt mer direkte om hva som skal til for at de velger en bolig i et miljøvennlig nabolag fremfor en tilsvarende bolig i et ordinært nabolag, samt hva som skal til for at de velger en leilighet i Ydalir fremfor en eldre enebolig. De ble i tillegg spurt om de hadde kjennskap til hva et passivhus er og om de kunne tenke seg å bo i et hus av denne typen. Avslutningsvis ble deltakerne spurt om de så for seg at hverdagslivet deres ville bli enklere eller vanskeligere dersom de flyttet til Ydalir (eller andre nullutslippsboliger). Intervjuet ble

---

avsluttet med et åpent spørsmål om deltakerne hadde noe mer å legge til. Dette for å gi deltakerne mulighet til å snakke fritt, ta opp ting som ikke hadde blitt spurt om i intervjuet eller til å understreke det de synes at var de viktigste poengene.

Hele intervjuguiden er lagt opp på en måte som skal belyse hva som er folks motivasjoner og hindringer for å flytte til Ydalir (eller andre nullutslippsprosjekter). De ulike temaene i intervjuene er temaer som enten kan ses på som en fordel eller en ulempe av den enkelte intervjudeltakeren og enten gjøre dem mer motiverte for å flytte til Ydalir eller oppleves som en hindring. For eksempel kan de opplevde jobbmulighetene i Elverum enten være en mulighet eller en hindring for å flytte dit avhengig av hvordan den enkelte deltakeren ser på det. Det samme gjelder de andre temaene. Intervjuguiden er vedlagt oppgaven.

3.4.1 Refleksjoner rundt intervjuguiden

I denne delen av oppgaven vil jeg reflektere rundt intervjuguiden slik den endte opp med å bli. Dette baserer seg på hva jeg opplevde at var meningen med spørsmålene satt opp mot hvilke svar som faktisk ble gitt på spørsmålene. Spørsmålene som stilles i en intervjusituasjon bør både være klare og lette å forstå, slik at intervjuet blir så produktivt som mulig (Svartdal, 2015). Det var tydelig at det var noen spørsmål i intervjuguiden som intervjudeltakerne fant vanskelig å svare på, kanskje spesielt spørsmål som hadde med miljøvennlige boliger (utseende og passivhus), i tillegg til hvordan deres tanker om hvordan miljøvennlige boliger ser ut passer overens med egne boligpreferanser. I tillegg til dette var det av spørsmålene som opplevdes veldig like både for meg som intervjuer og for de som ble intervjuet. Dette gjelder blant annet spørsmålene om hva som skal til for at man velger miljøvennlige boliger fremfor vanlige boliger. Her var det flere av intervjudeltakerne som bare ble stilt det ene av de to spørsmålene som gikk på dette og flere som ble stilt begge valgte å bare svare på det ene. I tillegg til dette skulle jeg ønske at delen om deltakernes drømmebolig var mer åpen på noen punkter, eller i hvert fall at det fantes et åpent spørsmål i denne delen der deltakerne ble spurt åpent om hvordan deres drømmebolig ser ut. Denne delen kunne godt vært noe mindre strukturert, slik at man kunne fått mer beskrivende svar. Se diskusjonsdelen for mer om hvordan dette kan ha påvirket resultatene. Fordi intervjuene denne oppgaven baserer seg på er deler av studentoppgaver ble det ikke gjennomført pilotintervju for denne studien. Dersom

dette hadde vært et større forskningsprosjekt ville gjennomføring av pilotintervju vært naturlig og man kunne ha utviklet intervjuguiden på bakgrunn av disse pilotintervjuene.

På tross av dette opplevde jeg at intervjuguiden var lagt opp på en måte som både fanget opp deltakernes uttrykte meninger om nullutslippsboliger og Ydalir som prosjekt, i tillegg til de litt mer skjulte meningene som kan leses mellom linjene. Alle delene av intervjuguiden er godt gjennomtenkte og stiller spørsmål ved ulike ting som kan fungere som fordeler eller ulemper ved å flytte til Ydalir, som man kanskje ikke ville ha sett for seg at spilte noen rolle ved første øyekast. Derfor mener jeg allikevel at intervjuguiden slik den endte opp med å bli gir et rikt, om enn overflatisk, bilde av deltakernes synspunkter og ikke minst hvordan meninger endrer seg fra spørsmål til spørsmål.

3.5 Gjennomføring av intervju

Alle intervjuene som ble gjort til dette prosjektet bli gjort i løpet av en uke i september 2019. Seks studenter fra andre klasse på master i miljøpsykologi utførte intervjuene. For å komme i kontakt med deltakerne som hadde blitt plukket ut til intervjuet fikk vi en liste med navn og telefonnummer. Kontaktinformasjonen ble samlet inn av Elverum Vekst. Hver student skulle kontakte to av personene på listen og gjennomføre intervjuene på tidspunkter som ble avtalt mellom studenten og intervjudeltakeren. Intervjudeltakerne ble kontaktet på SMS. Det fantes to muligheter for hvordan intervjuene kunne gjennomføres, enten i Elverum ansikt til ansikt eller per telefon. De fleste av intervjuene ble gjort per telefon, men det var også to intervjuer som ble gjort ansikt til ansikt på en kafe i Elverum, midt på en rolig formiddag. Det var få distraksjoner og det følte naturlig og greit å snakke sammen. Eller i hvert fall så naturlig som et møte mellom to fremmede kan bli. Utover spørsmål og svar ble det ikke sagt så mye og intervjueren sørget for å gi god til svar på alle spørsmål. Personlig skulle også jeg gjerne ha utført intervjuene ansikt til ansikt, men dette ble utfordrende da ingen av de to jeg skulle intervjuer bodde i Elverum. Det ble derfor ansett som for mye arbeid å skulle gjennomføre intervjuene på den måten. Alle intervjudeltakerne, uavhengig av hvilken måte de ble intervjuet på, fikk tilgang til et informasjonsskriv før intervjuene ble utført.

I informasjonsskrivet fikk deltakerne informasjon om formålet med intervjuene og hvorfor de hadde blitt spurt om å delta. De fikk også informasjon om hvordan data om dem ville bli behandlet og at dataene om dem ville bli anonymisert. Jeg vil skrive videre om databehandlingen i delen om etikk. I tillegg til dette fikk de informasjon om at dataene fra intervjuene ville bli brukt i studentrapporter, en samlet rapport til Elverum Vekst, internt fremlegg ved Høgskolen i Innlandet og muligens i en masteroppgave. Deltakerne ble også informert om at deltakelsen var helt frivillig og at de kunne trekke sitt samtykke til å delta på et hvilket som helst tidspunkt uten å måtte oppgi noen grunn for dette. Det ble estimert at intervjuene ville ta mellom en halvtime og en time, noe som stemte overens med virkeligheten.

Det ble ikke gjort noen lydopptak fra intervjuene. Dette valget ble gjort for å sikre anonymiteten til intervjudeltakerne. Anonymitet er et av de fremste kravene til Norsk Senter for Forskningsdata dersom et prosjekt ikke skal meldes til dem. Dette betyr også at det ikke skal dukke opp navn eller andre personidentifiserende opplysninger i datamaterialet (Norsk Senter for Forskningsdata, 2019). Alt som ble sagt i intervjuene er derfor utelukkende lagret som intervjunotater gjort av den enkelte intervjuer. Noen av intervjunotatene har allikevel blitt renskrevet i ettertid, fordi det var vanskelig å tolke notatene. Renskrivningen ble gjort i samarbeid med og med godkjenning fra personen som gjorde de originale intervjuene. Selv om det ikke ble gjort lydopptak er det noen enkeltsetninger fra intervjuene som har blitt notert ned omtrent som de ble sagt. Dette gjelder spesielt hvis intervjudeltakeren ordla seg på en spesiell måte som følte viktig å få med seg videre inn i analysene.

Jeg har inntrykk av at intervjuguiden ble fulgt ganske tett i alle intervjuene. Muligheten for å stille oppfølgingsspørsmål var til stede, men jeg har allikevel inntrykk av at dette ble gjort i liten grad. I ettertid ser jeg at dette skulle vært gjort mer for å få til mer refleksjon hos intervjudeltakerne, men også for å skape et enda klarere bilde av hva som mentes og for å rette opp i uklarheter. Jeg har spesielt sett det når jeg har analysert intervjunotatene at det er en del ting jeg gjerne skulle hatt mer klarhet i og som jeg skulle ønske hadde blitt fulgt opp bedre i intervjuene.

3.5.1 Refleksjoner rundt gjennomføring av intervju

Det at vi var seks ulike studenter som intervjuet folk til dette prosjektet har både vært til stor hjelp for meg, men også en utfordring i forhold til å skulle tolke og analysere datamaterialet. Spesielt ettersom alt er samlet inn i form av intervjunotater. Det at vi var flere forskjellige personer som intervjuet førte også til ulik tolkning av spørsmålene fra intervjuguiden, til at spørsmålene ble stilt på ulik måte til forskjellige personer og til at noen stilte spørsmål som andre unnlot å stille. Dette gjør at intervjuene har blitt forskjellige både i forhold til spørsmål og svar, på tross av at det er omtrent de samme spørsmålene som har blitt stilt. Noe som har gjort det noe utfordrende å skulle sammenligne svar på tvers av deltakere. På denne måten skulle jeg ønske at intervjuene var mer strukturerte og at vi hadde blitt mer enige på forhånd om hvordan intervjuene skulle gjennomføres fra vår side. På den annen side savner jeg mer utdypende og reflekterte svar fra deltakerne, noe man kan få gjennom for eksempel å stille oppfølgingsspørsmål. Dette vil igjen gjøre intervjuene mindre strukturerte og mer forskjellige. Hvis man hadde gjort alle intervjuene selv kunne man ha kontrollert dette på en bedre måte. Man kunne for eksempel ha moderert spørsmålene og stilen sin underveis ettersom man lærte hva som ga mest utdypende svar. Man ville også visst enda mer om hvilke spørsmål som ble stilt og hvilken måte de ble stilt på. Det at vi var flere som intervjuet førte også til ulik kvalitet på intervjunotatene, noe som til tider har gjort det vanskelig å forstå hva som faktisk ble sagt i intervjuet. Spesielt når jeg ikke var en del av det selv. Dette er også noe av det som har vært utfordrende med at intervjuene kun ble lagret i notatform og ikke tatt opp på lyd eller transkribert. Det at jeg ikke var en del av alle intervjuene gjør det også utfordrende å skulle si noe konkret om hvordan alle intervjuene ble utført. Derfor har jeg også snakket med mine medstudenter om hvordan de gjennomførte og opplevde intervjuene de gjorde og inkludert noe av det som ble sagt i delen om utførelsen av intervjuene.

Det er også viktig å påpeke at det at vi var flere studenter som gjennomførte intervjuer var til stor hjelp fordi det førte til at jeg fikk tilgang til flere intervjuer enn det jeg ville klart å gjennomføre på egenhånd i forbindelse med dette masterprosjektet. I tillegg har det ført til at det har vært lettere å diskutere masterprosjektet med andre og dele erfaringer, når flere har kunnskap om prosjektet.

3.6 Analyse

3.6.1 Tematisk analyse

Formålet med denne oppgaven er å identifisere og forklare mulige årsaker til at folk velger eller ikke velger å flytte inn i nullutslippsboliger. Det har vært et mål gjennom intervjuene å la de som ble intervjuet selv definere hva som er viktig for dem i en bolig og også hvilke muligheter eller begrensninger de ser i forhold til nullutslippsboliger. Det har derfor vært naturlig å bruke tematisk analyse for å analysere de kvalitative dataene fra intervjuene. På denne måten kan få en viss oversikt over hva de som intervjues selv mener er viktige temaer, for eksempel ved å se på hvor ofte de snakker om en spesifikk ting og om det er flere som snakker om den samme tingen.

Tematisk analyse er en kvalitativ analysemetode som ofte brukes i forskningsprosjekter, og som det i nyere tid har blitt utviklet en nøyaktig, klar og beskrivende stegvis analyseprosess for, noe som gjør dette til en god og grundig måte å analysere på. Det finnes allikevel mye frihet i bruk av tematisk analyse som metode, noe som fører til at metoden også brukes uten å bli referert til ved navn. Formålet med tematisk analyse er å identifisere, analysere og rapportere mønstre i data. Tematisk analyse kan bidra til å organisere data og også beskrive dem i stor detalj. Gjennom tematisk analyse kan man også se forskningstemaet fra flere sider (Braun & Clarke, 2006; Terry et al., 2017).

Tematisk analyse krever aktiv deltakelse fra forskeren for å finne frem til de sentrale temaene i datamaterialet. Det er ikke slik at temaene bare oppstår av seg selv eller ligger der og venter på å bli oppdaget (Braun & Clarke, 2006). Kodingen som leder til at mulige temaer identifiseres blir også som regel bedre desto mer man setter seg inn i datamaterialet. På denne måten kan man komme under det som sies på overflatenivået og begynne å nærme seg de tankene og ideene som ligger bak (Terry et al., 2017).

Før man setter i gang med en tematisk analyse bør man ha satt seg inn i hva metoden innebærer. Man bør også ha tenkt gjennom hva som skal til for at noe kan regnes som et tema.

Et tema skal kunne fange opp noe som er viktig for forskningsspørsmålet. Det kan derfor være at noe ikke vil være et godt tema, selv om det kommer frem hyppig i datamaterialet (Braun & Clarke, 2006). Det er også flere andre ting man bør tenke på i forhold til hvordan analysen skal utføres. Dette gjelder for eksempel om man skal definere temaer ut i fra hva som kommer frem i datamaterialet og forsøke og holde seg fri fra definerte rammeverk eller om man har spesifikke spørsmål og interesser som forsker som man ønsker skal være med å definere temaene. Dette kalles henholdsvis for induktiv og teoretisk tematisk analyse. Man kan altså enten analysere data for å finne svar på et bestemt forskningsspørsmål (teoretisk) eller man kan la forskningsspørsmålet bli til mens man analyserer data (induktiv). Om man bør bruke induktiv eller teoretisk tematisk analyse kommer i stor grad an på hva som bakgrunnen for analysen (Braun & Clarke, 2006).

I dette prosjektet hadde man flere forskningsspørsmål man ønsket svar på før man gikk i gang med dataanalysen, noe som generelt er vanlig uavhengig av hvilken tilnærming til tematisk analyse man benytter (Terry et al., 2017). Fordi intervjuguiden var laget på en slik måte at den både kunne gi direkte og indirekte svar på forskningsspørsmålene som var satt på forhånd kunne man forholde seg noenlunde fri i kodingen av dataene og også få med seg hvilke temaer som kom frem gjennom dem, heller enn bare å se på det man umiddelbart tenkte ville være mest interessant for forskningsspørsmålene. På denne måten har man kombinert elementer både fra induktiv og teoretisk tematisk analyse.

I tillegg til å se på bruk av induktiv og teoretisk tematisk analyse bør man også gjøre en vurdering på om man skal tolke datamaterialet på en semantisk eller en latent måte. Skal man fokusere mest på det som blir sagt eller skrevet eksplisitt (semantisk) eller skal man prøve å bruke det som bli sagt til å tolke underliggende ideer eller tanker (latent) (Braun & Clarke, 2006). Semantiske koder er gjerne en ren oppsummering av dataene og baserer seg på det som blir sagt. Denne typen koder er gjerne beskrivende. Latente koder krever mer tolkning fra forskerens side og kanskje også bruk av teoretiske rammeverk, i den hensikt å forstå hva som danner grunnlaget for dataene. Man kan se på disse som fortolkende koder (Terry et al., 2017). I denne oppgaven er det brukt både semantiske og latente koder og fortolkninger for å gi en

---

mest mulig helhetlig og utdypende forståelse av datamaterialet og intervjudeltakernes meninger og synspunkter.

3.6.2 Analyseprosessen

Analyseprosessen for en tematisk analyse kan deles opp i seks steg (Braun & Clarke, 2006; Terry et al., 2017). Noen av disse stegene ligner mye på steg som man også kan finne innenfor andre kvalitative analysemetoder og er derfor ikke unike for tematisk analyse. De seks stegene for å utføre tematiske analyser bør ses på som forslag heller enn en spesifikk oppskrift. Analyse er ikke en lineær prosess som nødvendigvis beveger seg fra et steg til det neste. Noen ganger er det heller naturlig å bevege seg frem og tilbake mellom de ulike stegene. Selve analyseprosessen starter når forskeren begynner å se etter mønstre i dataene. Dette kan i noen tilfeller være allerede mens dataene samles inn (Braun & Clarke, 2006).

Det første steget i prosessen handler om å gjøre seg kjent med dataene man har samlet inn. Dette gjøres gjerne ved å lese gjennom datamaterialet flere ganger, helt til man har et godt begrep om hva det inneholder. Det er også viktig å lese gjennom dataene på en aktiv måte og gjerne notere seg mulige mønstre og sammenhenger. Man bør også være nysgjerrig og stille spørsmål til det man leser. Dette steget viser noe av grunnen til at kvalitative studier ofte har mindre utvalgsstørrelse enn kvantitative, fordi det å gjøre seg kjent med dataene på denne måten ofte tar tid. Det kan ofte være fristende å hoppe over dette steget, men det er allikevel en god måte å starte resten av analysen på. Det er også i dette steget man transkriberer verbale data, hvis man har samlet inn dette (Braun & Clarke, 2006; Terry et al., 2017).

I det andre steget begynner man å lage de første kodene i datamaterialet. Koder identifiserer deler av datamaterialet som virker spennende for forskeren eller relevant for forskningsspørsmålet (Braun & Clarke, 2006; Terry et al., 2017). Når man koder går man gjennom hele datamaterialet på en systematisk måte og markerer utdrag fra datamaterialet som virker interessante for forskningsspørsmålet. God koding er åpen og tar for seg alt som virker å ha relevans for forskningsspørsmålet (Terry et al., 2017). Det kan være lurt å kode for så mange potensielle mønstre og sammenhenger som mulig. Man vet aldri hva som blir

spennende på et senere tidspunkt og det kan også være nyttig å behold noe av konteksten rundt selve koden hvis denne har forklaringsverdi (Braun & Clarke, 2006). Deler av datamaterialet kan passe inn under flere forskjellige koder, mens andre deler kanskje ikke bør kodes i det hele tatt. Det er viktig å huske på at ikke alt trenger å kodes (Braun & Clarke, 2006; Terry et al., 2017). Man kan velge å gjøre koding manuelt eller gjennom et dataprogram. Jeg valgte å bruke dataprogrammet MaxQDA for å kode datamaterialet fra intervjuene.

Steg tre handler om å utvikle temaer basert på kodene fra forrige steg og gjennom å bruke forskningsspørsmålet som en rettesnor. Kodene analyseres og flyttes rundt på til man har laget temaer og eventuelt undertemaer som gir mening. Temaene er ofte videre enn selve kodene og skal skape et helhetlig og forståelig bilde av dataene som er samlet inn. Det kan være hjelpsom å bruke tankekart eller andre visuelle representasjoner for å få et overblikk over kodene og mulige sammenhenger mellom dem. Det kan også bidra til å gjøre sammenhenger mellom de ulike delene av datamaterialet (for eksempel forskjellige intervjudeltakere) klarere. Det er utrolig sjeldent at de temaene man ender opp med her forblir de endelige temaene, så det er viktig å ikke avslutte analysen her, men heller se over temaene igjen og se om det er noe som bør endres. Temaene fra dette steget er tross alt bare muligheter eller kandidater. Gode temaer er distinkte, men har fortsatt en sammenheng med de andre temaene (Braun & Clarke, 2006; Terry et al., 2017).

Steg fire begynner med listen over mulige temaer og gjennom steget vurderer man denne listen på nytt. Man ser for eksempel etter om alle temaene man har funnet kan beholdes og om det finnes nok data som støtter dem, eller om noen må fjernes. Man kan også se om noen av temaene er for like slik at de overlapper og bør kombineres. Noen temaer bør kanskje også deles opp i to separate temaer. Temaene som skal brukes videre burde henge bra sammen, men det burde også være markante forskjeller mellom dem. Det er også viktig å huske på at de temaene man sitter igjen med skal kunne besvare forskningsspørsmålet og at temaene faktisk fanger opp det som uttrykkes gjennom kodene. I dette steget finner man to forskjellige nivåer av vurderinger. I nivå en ser man på om de kodede elementene fra steg to passer i temaene de ble tildelt i steg tre og om de kodede elementene sammen skaper en logisk sammenheng. Hvis dette ikke er tilfellet bør man vurdere å flytte om på de kodede elementene eller om temaet i

---

seg selv er problematisk. I nivå to ser på man på om temaene faktisk representerer datamaterialet på en god måte. Her leser man gjennom datamaterialet på nytt for å se undersøke både dette, men også om man det finnes ting i datamaterialet som man ikke har kodet i de tidligere rundene. Det å kode data og finne nye temaer kan pågå i all evighet, så det er viktig å definere klart når man skal stoppe (Braun & Clarke, 2006; Terry et al., 2017).

I steg fem prøver man å definere hva hvert tema egentlig handler om gjennom å gi en kort beskrivelse av dette. Det er viktig at man her ikke bare skriver om det som har blitt sagt, men at man faktisk går inn i temaene og ser hva de grunnleggende handler om og hva som er fellestegnene mellom kodene. Man bør forsøke å forstå kodene heller enn bare å beskrive dem. For hvert tema bør det skrives en detaljert analyse. Det er viktig å se på både hva det enkelte temaet forteller, men også hva alle temaene samlet forteller om dataene. Man må også se på om noen av temaene inneholder undertemaer. Før dette steget kan avsluttes er det viktig å ha et klart begrep om hva temaene er, men også hva de ikke er. Dette er også tiden for å gi temaene ordentlige navn. Disse bør være korte og konsise og gi leseren en umiddelbar forståelse for hva temaet handler om (Braun & Clarke, 2006; Terry et al., 2017).

Steg seks handler om å gjøre den ferdige analysen og å produsere en rapport eller en oppgave. Her bør man fortelle om dataene på en forståelig og interessant måte som gjør at leseren overbevises om validiteten til analysen. Man bør også vise frem deler av datamaterialet som underbygger temaene man presenterer. Det er viktig at denne delen ikke bare handler om beskrivelse av dataene, men at den også handler om å svare på det opprinnelige forskningsspørsmålet og lage argumenter i forhold til dette (Braun & Clarke, 2006). Dette steget handler egentlig om å komme ut av analysemodus og se på forskningsprosjektet som en helhet igjen. Her fletter man sammen data og resultatene fra egen analyse med tidligere artikler eller teorier for å gi et samlet svar på forskningsspørsmålet (Terry et al., 2017).

Dataanalysen til denne oppgaven har forsøkt å følge stegene Braun & Clarke foreslår eller i hvert fall å få med seg essensen fra de ulike stegene. Dette har vist seg å være noe utfordrende på grunn av lite utdypende svar fra deltakerne. Det har også vært naturlig å slå sammen noen

av stegene, for eksempel ved å skrive ned begynnende tanker om temaer mens man koder teksten. Det har vært et poeng å prøve å se temaer på tvers av spørsmål og ikke bare sette opp temaene fra intervjuguiden som temaer for oppgaven. Det har også, i tillegg til MaxQDA blitt brukt tankekart som en visuell representasjon av de ulike potensielle temaene. Dette er også noe Braun & Clarke foreslår som et mulig hjelpemiddel. Basert på dette tankekartet ble det gjort noen endringer i forhold til hvilke temaer som skulle brukes og strukturen i disse i forhold til overskrifter og underoverskrifter. Noen temaer ble også slått sammen, mens andre ble fjernet helt. Gjennom denne prosessen følte det også naturlig å sette foreløpige navn på de ulike temaene. Når man hadde kommet så langt følte det naturlig å lage et nytt tankekart med den nye strukturen av overskrifter og underoverskrifter for å se om sammensetningen ga mening. Her ble også intervjunotatene gjennomgått igjen slik at man eventuelt kunne fange opp koder man ikke fikk med seg i første runde. Etter at dette var gjort satt man igjen med de temaene som finnes i resultatdelen.

3.7 Etikk

Etiske spørsmål begrenser seg ikke bare til den direkte intervjusituasjonen, men bør være noe man har i bakhodet gjennom alle fasene av intervjuundersøkelsen, helt fra begynnelsen av undersøkelsen frem til man sitter med en ferdig rapport (Kvale & Brinkmann, 2015). Etiske hensyn kan tas på mange måter gjennom hele undersøkelsen. Allerede i planleggingsfasen kan man sørge for å ha deltakernes informerte samtykke til å delta i studien, vurdere eventuelle konsekvenser intervjupersonene kan oppleve etter å ha deltatt i studien og å sikre konfidensialitet. Under selve intervjusituasjonen kan man vurdere og huske på hvilke konsekvenser intervjusituasjonen kan ha for den som blir intervjuet, for eksempel i forhold til stress og/eller endret selvilde. Gjennom transkriberingen og analyseringen kan man tenke over hvordan man kan sette intervjupersonenes muntlige svar til papiret på en nøyaktig måte som representerer det som faktisk ble sagt og hvor dypt det som ble sagt kan analyseres. Man bør også ta hensyn til hvilke konsekvenser en offentlig rapport kan få for intervjupersonene (Kvale & Brinkmann, 2015). Her kan det være nyttig å se enkeltpersoners interesser opp mot nytten samfunnet vil ha av publikasjonen. Omsorgen for forsøkspersonens interesser bør alltid veie tyngst (Kruuse, 2007). Selv om det er mange etiske spørsmål man bør stille seg er det finnes et fire tradisjonelle områder innenfor etiske retningslinjer for forskere. Disse fire er

---

informert samtykke, fortrolighet, konsekvenser og forskerens rolle (Kvale & Brinkmann, 2015).

Gjennom dette prosjektet har etikk vært høyt prioritert. Man har allikevel vurdert at det ikke har vært nødvendig med godkjenning fra Norsk Senter for Forskningsdata (NSD)⁴. Dette på bakgrunn av at det ikke er samlet inn personsensitive opplysninger, at det ikke er tatt opp noe lyd fra noen intervjuer (Norsk Senter for Forskningsdata, 2019) og at deltakerne fikk tilgang til et informasjonsskriv om prosjektet i forkant av intervjuene. Fortsatt deltakelse etter å ha lest informasjonsskrivet ble sett på som informert samtykke til å delta i prosjektet. Deltakerne ble spurt eksplisitt om de hadde lest informasjonsskrivet og om de hadde noen spørsmål før intervjuene ble startet. Informasjonsskrivet ga også informasjon om hvor spørsmål kunne rettes på et senere tidspunkt og hvor man kunne henvende seg dersom man ønsket å trekke seg etter at intervjuene ble utført. Alt av kontakt informasjon til intervjudeltakerne ble slettet innen en uke etter utført intervju og det ble ikke lagret identifiserende opplysninger, som for eksempel navn eller kontaktinformasjon i tilknytning til intervjunotatene. Det var aldri noen andre enn studentene, foreleseren og representanten fra Elverum Vekst som hadde tilgang på informasjonen.

---

⁴ <https://nsd.no/personvernombud/hjelp/>

4. Resultater og diskusjon

Gjennom prosessen med å analysere intervjunotatene til denne casestudien fant man frem til fire hovedtemaer. Det første hovedtemaet har blitt kalt *Inntrykk Ydalir* og omhandler hva deltakerne hadde hørt om Ydalir fra før, deres generelle tanker om det, samt hvilken effekt de tenker at nullutslippsnabolag av denne typen kan ha på klimaet generelt og på miljøet i Elverum spesielt. Det andre hovedtemaet heter *Boligdrøm* og beskriver deltakernes syn på miljøvennlige boliger, deltakernes drømmeboliger, hvorfor eneboligdrømmen står så sterkt blant deltakerne og en sammenligning mellom miljøvennlige boliger og deltakernes drømmeboliger. Neste hovedtema heter *Flytte til Ydalir*. Her trekkes både fordelene og ulempene deltakerne ser ved å flytte til Ydalir frem. I tillegg nevnes de generelle tingene deltakerne tenker ville vært viktige for deres valg om å flytte til Ydalir. Det siste hovedtemaet har fått navnet *Stedskontekst* og handler om deltakernes tilknytning og assosiasjoner både til Elverum som by. Etter at de fire hovedtemaene er gjennomgått vil jeg diskutere begrensninger ved denne studien og peke på praktiske implikasjoner resultatene kan ha ved innføring av nullutslippsnabolag i mindre byer. Tabellen viser en oversikt over de ulike hovedtemaene med undertemaer.

Tabell 3. Hovedtemaer og undertemaer

1. Inntrykk Ydalir	2. Boligdrøm	3. Flytte til Ydalir	4. Stedskontekst
Kjennskap	Miljøarkitektur	Fordeler	Stedstilknytning
Inntrykk	Drømmebolig	Ulemper	Trygghet
Miljøeffekt	Eneboligdrømmen	Pris	Arbeidsmuligheter
	Sammenligning	Livssituasjon	Natur

4.1 Inntrykk Ydalir

4.1.1 Kjennskap

Dette undertemaet viser til hva slags kjennskap informantene har til utbyggingen av Ydalir, i forkant av intervjuene. Alle menneskene som ble intervjuet hadde hørt om Ydalir fra før og gjort seg opp en mening om prosjektet. Hvordan de hadde fått høre om Ydalir varierte. Noen eksempler er at de hadde snakket om prosjektet med venner eller samboer, at de hadde fått det med seg gjennom media, at de hadde hørt om det gjennom sitt engasjement i lokalpolitikk eller at de eller andre kjente har barn som går i den nye skolen eller barnehagen på Ydalir.

Det første som ble trukket frem av samtlige informanter da de ble spurt om hva de hadde hørt om Ydalir er at Ydalir er et helt nytt nabolag som skal bygges i Elverum. Andre ting folk nevner at de har hørt er at det finnes en rekke restriksjoner og krav for husbygging og utbyggere i Ydalir på grunn av den miljøvennlige profilen nabolaget har. Det er også flere som legger stor vekt på at Ydalir skal ha et bilfritt område. Det virker nesten som om de tror at dette betyr at de aldri skal få bruke bilen igjen. Folk nevner også den nye skolen og barnehagen, samt den gode beliggenheten til Ydalir. Ydalir er nærme både skole, barnehage, natur, butikker og Elverum sentrum. Noen har også hørt at Ydalir ikke er prioritert økonomisk og at det ikke satses på. Flere av intervjudeltakerne bruker ordet *nullutslippsbydel* om Ydalir.

4.1.2 Inntrykk

Dette undertemaet viser til hva slags oppfatning informantene har av utbyggingen av Ydalir, både av positiv og negativ karakter. Det er mye positivitet blant de som ble intervjuet for Ydalir som prosjekt. Folk synes generelt at det er spennende med det nye nabolaget. Det er fint at det satses på nye, alternative og fremtidsrettete boformer også i lille Elverum. Folk håper at det skal lykkes å innføre nullutslippsboliger her og at prosjektet skal tiltrekke seg folk som har lyst til å bo der. Flere beundrer også den grønne profilverdien og synes at den er spennende. Folk liker å tenke at de er opptatte av miljøet og at gjennom å bo på den måte som Ydalir legger opp til kan man begrense unødvendige utslipp. Flere håper også at Ydalir kan

fungere som et slags pilotprosjekt og påvirke byggeforskrifter i fremtiden i en enda mer miljøvennlig retning.

Skulle ønske alle byggherrer ble pålagt å bygge på denne måten når det kommer til materialbruk og teknologiutvikling som er miljøvennlig. (Kvinne, 29).

Fordi prosjektet er såpass nytt og folk ikke har så mye kunnskap om planen for området og nullutslippsboliger generelt enda er det også flere ting som gjør folk skeptiske. Den største av disse er tanken på det bilfrie området. Folk ser nytteverdien i å bruke dette som et middel til å redusere utslipp ved å få folk til å gå og sykle mer fremfor å kjøre bil, men det virker allikevel som om de føler at innføring av bilfritt område begrenser deres frihet og mulighet til å bruke bilen generelt. De har vanskelig for å se for seg en hektisk hverdag helt uten bil.

Det er problematisk at området skal være bilfritt. Spesielt i situasjoner med unger, strieregner og handling. (Kvinne, 31).

Det virker som om flere skremmes av tanken på at hele Ydalir skal være bilfritt, men dette er en misforståelse. Det er snakk om et bilfritt område på Ydalir og at det skal legges opp til fellesparkering for beboerne utenfor dette området. Målet er å begrense beboernes bilbruk, ikke å hindre dem helt i å kjøre bil. Fordi bilbruk var viktig for de som ble intervjuet kommer jeg tilbake til dette flere ganger i senere i denne delen av oppgaven.

En annen ting folk tenker på er hvem Ydalir er beregnet for og hvem som skal bo der. Folk mener at det finnes for få arbeidsplasser i Elverum til at byen vil tiltrekke seg mange folk utenifra, på tross av en ny bydel. Det uttrykkes også at Ydalir nok vil være mest for yngre mennesker fordi de eldre er for godt etablerte i sine vaner til å gjøre de nødvendige livsstilsendringene for å flytte til Ydalir. Kanskje Ydalir også ville passe godt for enslige. Det er tidligere vist at vaner er en av de største hindringene for å ta miljøvennlige valg (Gifford, 2011; Swim et al., 2009). Dette er blant annet fordi det å bryte med vaner og faste handlingsmønstre kan virke som en ekstra kostnad og belastning for folk. Dette kan gjøre det lett å tenke at Ydalir og miljøvennlig boliger passer bedre for alle andre enn en selv. Folk er ikke selv villig til å gi avkall på noe, for eksempel bilbruk, for å bo mer miljøvennlig. Det er forventet at andre grupper skal gjøre det. Denne tankegangen kan knyttes opp mot sosiale

---

dilemmaer i det at folk ønsker å nyte godt av det andre bor miljøvennlig uten å gjøre det samme selv (Joireman, 2005; Klein et al., 2017).

Inntrykket folk sitter med er at for å skulle flytte til Ydalir må de endre vanene sine helt for å tilpasse seg den miljøvennlige livsstilen som nabolaget legger opp til. Dette kan tyde på at de er redde for å bli dømt og å møte sanksjoner dersom de flytter til Ydalir, men ikke lever opp til nabolagets grønne profil i sin egen atferd. Denne typen tanker utløses ofte av sosiale normer, som sier noe om hva som er akseptabel oppførsel i en gitt situasjon (J. R. Smith et al., 2012).

Flere bekymrer seg også for at Ydalir skal bli sett på som et såkalt flinkis-område, for folk som tror de er bedre enn andre. Det påpekes at på bygda blir man ofte sett litt ned på hvis man tenker nytt og annerledes. Man er redd for at det nye området skal føre til fordommer.

De som er gammeldagse kan se på det som en "hippiebydel". (Mann, 32).

Det er tydelig at Ydalir, og de grønne verdiene bydelen har, går litt i mot det som er den etablerte normen i Elverum.

Det er en utpreget bilkultur i Elverum. (Kvinne, 30).

Det påpekes allikevel at Ydalir er et bra, spennende og positivt prosjekt som det er behov for, men at timingen er dårlig og at det er rart å satse på nye byggeprosjekter i en kommune som nesten er konkurs.

4.1.3 Miljøeffekt

Dette undertemaet viser til informantenes tanker om hva slag miljøeffekt nullutslippsnabolag som Ydalir har, både i forhold til miljøet i Elverum, men også klimaet generelt. Flere av de som ble intervjuet syntes at det var vanskelig å skulle si noe om hvilken miljøpåvirkning et prosjekt av denne typen kunne ha, fordi de mente at de hadde for lite kunnskap. Mangel på kunnskap om utstrekningen, alvorlighetsgraden og årsakene til klimaendringene kan føre til

mindre engasjement, mindre villighet til å gjøre klimavennlige valg og mindre motivasjon til å innhente mer informasjon om denne tematikken (Tobler et al., 2012a).

Generelt er folk positive til at en ny nullutslippsbydel vil påvirke byen deres i en positiv retning. Den nye bydelen kan skape et engasjement og en nysgjerrighet i befolkningen som sprer seg over hele Elverum. Ved å få en bydel av denne typen så tett på blir folk tvunget til å tenke litt annerledes enn det de gjør i dag og dette fører til at de får et bedre begrep om hva det vil si å bo miljøvennlig. Kanskje er det noen ny og praktiske løsninger, som for eksempel delingsløsninger som vil slå an også utenfor Ydalir. Folk kan bli inspirerte, nysgjerrige og motiverte til å prøve ut nye ting også i eget liv. Kanskje vil den nye bydelen gi byen positiv omtale og bidra til å inspirere besøkende og andre som ikke bor i Elverum. Spørsmålet er i hvilken grad denne effekten vil opprettholdes når Ydalir ikke lenger oppleves som like nytt, friskt og spennende.

I det lange løp kan det hende at de andre miljømessige kvalitetene ved nabolaget vil bli mest utslagsgivende. Her menes materialene husene bygges i, at det stimuleres til mindre bilkjøring gjennom økt satsing på blant annet gang- og sykkelstier, muligheten for fellesarealer og delingsløsninger, samt økt bruk av fjernvarme og solcellepaneler. Flere tenker også at disse faktorene vil ha en positiv helseeffekt for innbyggerne i Elverum gjennom blant annet økt luftkvalitet.

Påvirkningen blir positiv dersom de miljøvennlige løsningene faktisk er i bruk og blir tenkt på. (Mann, 33).

Man håper også at det å bo i et miljøvennlig nabolag vil ha en positiv og langvarig effekt for de som velger å flytte til Ydalir.

Det skaper et fellesskap av mennesker om bryr seg om miljøet og derfor større aksept. (Kvinne, 29).

Dette fellesskapet kan altså bidra til å både skape en miljøvennlig norm innad i Ydalir, men også til å skape et system der miljøvennlige mennesker oppmuntrer, støtter og inspirerer hverandre. I tillegg vil det skape en gruppe mennesker som opplever at de har noe til felles og at de deler verdier. Forskning har vist at det å ha denne typen miljøvennlige verdier ofte fører en økt vilje til å utføre miljøvennlig atferd (Gatersleben et al., 2014; Gifford, 2011). Det å oppleve fellesskap, tilhørighet og at man har ting til felles med de andre beboerne i nabolaget er en viktig indikator for hvor folk velger å bo (Clark & Coulter, 2015).

Den globale effekten av Ydalir som nullutslippsprosjekt er folk mer skeptiske til. Det er ofte lettere for folk å se for seg de lokale effektene av klimatiltak enn de globale effektene (Hanss & Böhm, 2010). I tillegg til skepsisen rundt de globale effektene av Ydalir er folk tvilende til om nullutslipp faktisk lar seg gjennomføre i praksis eller om man heller bør satse på lavutslipp. Det vil selvsagt være en fordel at folk ikke slipper ut mer klimagasser enn nødvendig og at de begrenser sitt klimafotavtrykk, men at Ydalir vil redde verden har folk vanskelig for å tro. Det finnes alt for mange som ikke er miljøvennlige til at dette prosjektet vil ha noen merkbar effekt på klimaet generelt.

Det må en revolusjon til for hvordan man velger å bo. Man burde se til Kina heller enn til Elverum. (Mann, 35).

Det at folk ikke tror at deres egne handlinger har en effekt er en vanlig utfordring innenfor arbeidet med å øke folks miljøatferd. Selv om Ydalir kanskje ikke vil redde verden alene er dette nullutslippsnabolaget et viktig steg i riktig retning. Klimautfordringene krever en felles innsats, og mennesker har muligheten til å inspirere og påvirke hverandre (Hanss & Böhm, 2010; Tobler et al., 2012a). Håpet er at nullutslippsnabolag som Ydalir skal kunne gå foran som et eksempel og føre til økt utbredelse av denne typen nabolag.

4.2 Boligdrøm

4.2.1 Miljøarkitektur

Dette undertemaet viser til informantene sitt inntrykk av hvordan en miljøvennlig bolig ser ut. Inntrykket folk sitter med av miljøvennlige hus er at stilmessig ser de nokså like ut som andre moderne boliger, bare at de er bygget i andre materialer. Miljøvennlige hus ofte er bygget i tre og at de har solcellepaneler på taket. Folk har også en formening om at miljøvennlige boliger er mindre og mer arealeffektive enn vanlige boliger og at det bygges tettere i miljøvennlige nabolag enn i andre nabolag. Derfor blir man boende tettere på naboene sine her. Miljøvennlige boliger beskrives som praktiske, med høy standard og lite behov for vedlikehold. I tillegg satser miljøvennlige boliger på fornybar energi gjennom geo- og fjernvarme, miljølagring og optimalisering av ventilasjon. Den nye skolen og barnehagen på Ydalir trekkes frem som gode eksempler på miljøvennlige bygninger. I Norge finnes det en rekke krav for å kunne kalle en bolig eller en annen bygning miljøvennlig. Det stilles blant annet krav til energibruk og isolasjon, samt til bruk av miljøvennlige materialer med lavt innhold av helse- og miljøskadelige stoffer (Direktoratet for byggkvalitet, 2017).

Passivhus er per i dag de mest energieffektive boligene i Norge. Flertallet av de som ble intervjuet hadde et begrep om hva passivhus er fra tidligere. Uavhengig av dette kunne de fleste se for seg å bo i en bolig av denne typen. De så for seg at i en slik bolig ville man kunne spare en del penger på oppvarming, i tillegg til at boligen er bra for miljøet. De som ikke kunne tenke seg å bo i passivhus begrunner dette med at denne typen boliger har kortere levetid sammenlignet med vanlige boliger og at prisen er 15-20% dyrere. Derfor ville de ikke flyttet inn i denne typen bolig med mindre det ble et krav. Det at passivhus har kortere levetid er en misoppfatning som negativt påvirker denne informantens syn på passivhusboliger.

4.2.2 Drømmeboligen

Her viser begrepet drømmebolig til informantenes beskrivelse av deres egne preferanser når det kommer til bolig. Summen av de ulike preferansene innenfor temaer som boligtype, størrelse, utsikt, hage, parkering og delingsløsninger har i denne delen gitt en klar beskrivelse

---

av hva informantene ønsker seg av en bolig. Det er naturlig at ulike mennesker svarer forskjellige ting når de blir spurt om å beskrive sin egen drømmebolig. Noen årsaker til forskjellene er at boligen skal dekke ulike behov for forskjellige mennesker (Clark & Dieleman, 1996), at folk har ulike estetiske preferanser (Porteus, 1996) og fordi det er vanlig å bruke boligen sin for å uttrykke hvem man er (Marcus, 2006). Datamaterialet fra denne casestudien viser også variasjon når folk blir bedt om å beskrive sine drømmehus. Ved å se på hva flertallet av intervjudeltakerne har svart på de ulike spørsmålene som brukes for å se på deres eksplisitte og hypotetiske preferanser kan man allikevel finne mønstre på tvers av personer.

Basert på utvalget fra denne studien er drømmehuset en middels stor enebolig i funksjonalistisk stil. Huset er bygget i treverk og har vanlige farger som sort, brunt, grått eller treets naturlige farge. Huset ligger på en naturtomt eller det har lett tilgang til skog og mark. I tillegg finnes det gjerne utsikt fra boligen, men nærhet til naturen er allikevel viktigere. Det er positivt dersom det er litt luft rundt huset, både på grunn av estetikk og rekreasjon. Man ønsker mulighet for privatliv og vil helst ikke at huset skal ligge for tett opptil naboen eller andre bygninger, som for eksempel butikker eller kjøpesenter. Den ene siden av huset kan gjerne være ubebygget. Huset har egen hage eller uteplass, men folk flest er også villige til å dele noe hage med naboer dersom denne kommer i tillegg. Det er fint om ungene kan gå ut og inn som de vil. For å gjøre hverdagslivet enklere har drømmeboligen mulighet for parkering på tomte eller i hvert fall veldig i nærheten, her er det plass til minst en bil. Flertallet sier seg villige til å dele enkelte funksjoner med naboer, så lenge dette ikke går ut over eget privatliv. Det kunne for eksempel vært fint å finne felleskap på et hjemmekontor, fordi det gjerne er flere som jobber hjemmefra og man slipper å sitte alene. Andre ting man kan dele er bil eller elbillader. Flere sier at de ikke trenger bil hver dag og kan klare seg noe med sykkel/el-sykkel. Folk er mest villige til å dele når de føler at det gir dem en fordel uten at det koster for mye. Dette gjelder også innen annen miljøatferd (Diekmann & Preisendörfer, 2003; Steg & Vlek, 2009). Mer om dilemmaet mellom komfort og miljøvennlighet kommer i sammenligningen av miljøvennlige boliger og drømmeboligen.

Det er viktig å få frem variasjonen som finnes i folks beskrivelse av egen drømmebolig. Noen ser for eksempel for seg at boligen er bygget i andre farger, for eksempel gult, blått, rødt eller hvitt, eller i andre materialer, som mur eller betong. Det finnes også forskjeller i hvilken stil folk ønsker seg på boligen. Blant annet er det en person som sier at han synes at lafta rundtømmer er fint. I tillegg er det flere som føler at de ikke har noe forhold til hvilken stil boligen skal bygges i.

Jeg har ingen formening om dette. Det blir opp til min samboer. (Kvinne, 30).

Litt hipp som happ egentlig. Kan gjerne ha det utradisjonelt på utsiden. Kan godt se ut som en lagerhall, så lange du har løsningen inne i boligen som du ønsker. (Mann, 35).

Det er også viktig å få frem at ikke alle som beskrev sin drømmebolig ønsket seg en enebolig. Dette vil jeg komme tilbake til senere.

Folk varierer også mye i forholdet sitt til bilen. Der noen sier at de egentlig stort sett klarer seg med sykkel i hverdagen og derfor godt kan ha bilen i en fellesgarasje et lite stykke unna boligen, sier andre at de er helt avhengige av bilen og må ha en dobbeltgarasje i umiddelbar nærhet til huset sitt. Sistnevnte begrunner dette med at de har barn og en hektisk hverdag. Basert på datamaterialet ser det også ut til at det først og fremst er de som er i livssituasjonen med hjemmeboende barn eller som er i en livsfase der det ville vært naturlig å planlegge å få barn er de som ønsker seg parkering i tilknytning til boligen.

På tross av variasjonene i svarene er det en ting alle intervjudeltakerne nevner som viktig og det er muligheten til å kunne bestemme over sin egen bolig og ta egne valg knyttet til denne. Det virker som om flere mener at restriksjonene eller kravene for boligbygging i Ydalir innskrenker denne valgfriheten. Når mennesker føler at valgene deres begrenses på denne måten kan dette føre til en viss motstand og negativitet (Gifford, 2011). Fordi mennesker er så forskjellige og har forskjellige behov i forhold til bolig er ønsket om å kunne tilpasse boligen etter disse behovene helt naturlig. I tillegg til dette er boligen et godt virkemiddel for å uttrykke hvem man er (Marcus, 2006). Dette gjelder både innsiden, men også utsiden av huset (Gram-Hanssen & Bech-Danielsen, 2004; Marcus, 2006).

Det at boligen brukes som et uttrykk for selv er noe av grunnen til at en miljøvennlig bolig må være relativt estetisk lik som en vanlig bolig for at man skal ville flytte dit. Boligene må både passe sammen med hverandre, men også med husene i områdene rundt. Om en bygning passer inn i omgivelsene eller ikke er en av faktorene som påvirker hva folk synes om hvor godt de liker bygningen (Stamps, 2000).

4.2.3 Eneboligdrømmen

Temaet eneboligdrømmen viser til boligtypen der en husstand har en bolig som er adskilt fra andres, uten fellesfunksjoner, og informantenes uttrykte grunner til å ønske seg denne typen bolig. Drømmen om en enebolig står sterkt blant de som ble intervjuet til denne studien. Hele 10 av de 12 spurte beskriver en enebolig som deres drømmebolig. De andre to ser for seg en leilighet. At flertallet ønsker seg enebolig er også tilfellet i resten av landet (Guttu, 2003; Statistisk sentralbyrå, 2019a). De som ble intervjuet begrunner dette valget med at de har eller ønsker seg en stor familie og at plassen som finnes i en enebolig er nødvendig. Denne plassen trengs også for å utføre de fritidsinteressene de ønsker. I tillegg gir en enebolig mer frihet enn en leilighet, selv om en leilighet av flertallet regnes som tryggere enn en enebolig. Det ligger mye frihet i det å slippe å måtte koordinere ting med naboer og i det å kunne bestemme helt over egen bolig. Dette er noe intervjudeltakerne setter høyt. Dette er årsaker som også går igjen innen forskning på hvorfor eneboligen er så populær i Norge (Guttu, 2003). Ønsket om å skulle kunne bestemme over egen bolig handler kanskje til en viss grad om at man vil ha muligheten til å kunne gjøre boligen personlig og dermed skape et hjem (Marcus, 2006). Flere av intervjudeltakerne nevner også at de har bodd i leilighet før og bruker dette som begrunnelse for hvorfor de ønsker seg en enebolig nå. Dette passer overens med forskning på boligpreferanser og hvordan tidligere bosted påvirker hvordan man velger bolig i fremtiden (Clark & Dieleman, 1996).

Begge de to personene som ønsker seg leilighet er enslige kvinner, på tross av at de er på ulike stadier i livet. Fordi de er i denne livssituasjonen er det naturlig at de har en annen livsstil enn

resten av utvalget og at dette påvirker hvilken bolig de ser for seg at vil dekke deres behov best. Dette er også noe de selv bruker som begrunnelse for sitt ønske om leilighet.

Basert på min situasjon er det sikkerhet og frihet i en leilighet. (Kvinne, 35).

Både livsstil og det at boligen skal dekke ulike behov ses på som viktige for å forutse folks valg av bolig (Beamish et al., 2001; Clark & Dieleman, 1996).

4.2.4 Sammenligning

På spørsmål om hvordan en miljøvennlig bolig ville passe overens med deres drømmebolig svarer flere at de mener at dette passer godt overens. Det virker som dette er mer sant for noen enn for andre, til tross for at flertallet av de spurte kunne ha flyttet inn i et passivhus.

Gjennom intervjuet ble deltakerne spurt om flere aspekter ved bolig som vil være miljøvennlig. Eksempler på dette er arealet på boligen, delingsløsninger, parkering og passivhus. Til tross for positivitet rundt det å bidra til bedre klima og det å være miljøvennlig ved å redusere utslipp virker det som om dette gjelder mest når kostnadene ikke blir for høye og man ikke må strekke seg for langt utenfor komfortsonen. Man ser for eksempel gjennom intervjuene for denne casestudien en tendens til at folk ønsker å bo i passivhus, blant annet fordi de kan spare penger på strøm. Allikevel ønsker også flere av de samme en dobbelt garasje i tilknytning til passivhuset, eller boligen de skal bo i, fordi dette er lettvinnt og greit, spesielt i en hektisk hverdag. Den samme tendensen ser man innenfor delingsløsninger. Flere synes at dette høres positivt ut, så lenge det ikke går utover eget privatliv. Spesielt positivt er det dersom deling fører til at man sparer penger eller fører til mindre arbeid for den enkelte. Det virker som om det å få fordeler og ha det komfortabelt kommer først, mens det å være miljøvennlig mest ses på som en bonus. Tidligere forskning på miljøatferd viser den samme tendensen (Gatersleben et al., 2014; Gifford, 2011; Steg et al., 2014; Swim et al., 2009).

Det er tidligere vist at det å ikke ha større bolig enn det man trenger er det som er mest miljøvennlig i forhold til areal (Naturvernforbundet, 2020). Det har vært vanskelig å bedømme

---

hvor stor plass den enkelte intervjudeltaker trenger til sin familie, men selv om noen ønsker seg kjempesvær bolig later tendensen til å være at man ikke ønsker seg større bolig enn det man anser at man trenger. Det vanlige er å ønske seg en middels stor bolig, slik at man har litt armslag, men det virker ikke som at det er et mål i seg selv at boligen skal være størst mulig. Dette strider i mot tanken om et bolighierarki der de størst boligene er de høyest rangerte (Clark & Dieleman, 1996).

Som nevnt vil en miljøvennlig bolig ligge tettere opptil drømmeboligen for noen enn for andre. Dette gjelder også innad i utvalget for denne casestudien. Det viser seg at de som forteller til intervjueren hvor opptatte de er av miljøet og ser på seg selv som en slik person viser mer positivitet overfor det å skulle flytte til en miljøvennlig bolig generelt. Det er tydelig at identitet og verdier spiller en rolle her på samme måte som det gjør innenfor miljøatferd generelt og innenfor boligpreferanser og det å velge bolig.

For at en miljøvennlig bolig skal være drømmeboligen må boligen legges opp slik at hverdagslivet oppleves enklere og går opp på en god måte. Flere later til å bekymre seg for at en miljøvennlig bolig i Ydalir vil gjøre livet mer komplisert blant annet på grunn av bilfritt område og krav til boligbygging. Folk ønsker seg et godt sted å bo.

Miljøvennlige boliger må gjøres like bra eller helst bedre enn andre boliger. Den må gjøre hverdagen enklere og ikke vanskeligere. For å velge en bolig i miljøvennlig bydel må den være like praktisk, ting må fungere og være enkle. (Mann, 33).

4.3 Flytte til Ydalir

4.3.1 Fordeler

Dette undertemaet viser til det positive informantene nevner ved Ydalir og fordelene ved å eventuelt skulle flytte inn i en miljøvennlig bolig der. Ydalir er en ny, frisk og fremtidsrettet bydel i Elverum. Det at Ydalir er et helt nytt område regnes som en fordel og tanken er at det

å bo i en ny og miljøvennlig bolig med gode/smarte løsninger kunne bidratt til å gjøre livet deres enklere, spesielt hvis det ikke påvirket deres livsstil og vaner alt for mye. Området er attraktivt med god plassering i forhold til skole, barnehage, butikker og sentrum. Nærhet til servicefunksjoner av denne typen har tidligere vist seg å være viktig for hvorvidt folk velger å flytte til et bestemt sted eller ikke (Preece, 2018).

Naturen og skogen rundt Ydalir regnes også som en stor fordel. Opplevelsen blant flere er at dersom man bor på Ydalir kan man i stor grad klare seg med sykkel på grunn av beliggenheten og de korte avstandene. Ellers er det også flere som anser kollektivtilbudet ut mot Ydalir som godt. Ved hjelp av blant annet økt fokus på gåing/sykling og det å reise kollektivt kan man kutte utslipp og være med på å gjøre noe for miljøet, noe som også anses som positivt. Noen ser på det å skulle potensielt legge om livsstilen sin på denne måten som et offer og understreker at dersom de skal gjøre dette må det føles virkelig og man må kunne se en effekt av det. Tanken om å skulle ofre noe for senere å se en positiv effekt av dette for felleskapet er selve grunnlaget for et fellesressurs sosialt dilemma (Joireman, 2005; Klein et al., 2017). Det må fokuseres mer på fordelene ved å flytte inn i en miljøvennlig bolig, både for enkeltmennesket og for klimaet. Fremheving av incentiver på denne måten har også vist seg å føre til økt vilje til samarbeid innenfor sosiale dilemmaer (Scopelliti et al., 2012; Van Vugt, 2009). En av intervjudeltakerne nevner at det kunne vært ønskelig med noen tall, når han har bodd i Ydalir en stund, som sier noe om klimafotavtrykket han får ved å bo i Ydalir sett om mot hvordan det kunne ha vært dersom han hadde bodd i en tilsvarende ”vanlig” bolig. Dette ville gjort den miljømessige effekten av å bo i Ydalir mer konkret. Det understrekes allikevel av flere at det må mer til enn det å være miljøvennlig for å få folk til å flytte til Ydalir.

Håpet for flere er at man i Ydalir kan bo sammen med likesinnede mennesker som også bryr seg om miljø og klima. Beboerne i Ydalir vil også ha det til felles at de er nye i dette området, fordi nabolaget er nytt. Dette trekkes også frem som en fordel som kan gjøre det lettere å bli kjent med folk på tvers av husstander. Det påpekes også at hvis man bor mindre med flere fellesløsninger blir det mindre å ta vare på selv, i tillegg til at det er sosialt og kan skape fellesskap i nabolaget. Det å ha mulighet for å skape sosiale relasjoner med mennesker man har ting til felles med er en annen viktig faktor som kan avgjøre hvor folk velger å bo (Clark & Coulter, 2015). I tillegg er det en intervjudeltaker som sier at:

Jeg har alltid hatt lyst til å bo i dette området. (Kvinne, 23).

Dette vitner om at stedstilknytning også kan være viktig for å få folk til å flytte til Ydalir.

4.3.2 Ulemper

Dette undertemaet viser til det negative informantene ser ved Ydalir og ulempene de ser ved å skulle flytte dit. Det at Ydalir skal ha et bilfritt område og legge opp til fellesgarasjer som ligger litt unna der for bor anses som en av de største ulempene ved dette nabolaget. Det stilles blant annet spørsmål ved om dette kan være en utfordring for eldre. Folk mener også at den bilfrie delen vil bidra til å gjøre livet deres vanskeligere generelt, men spesielt i forhold til storhandling, snø, barnevogn og bæring av ting. En løsning som foreslås her er en mulighet for å kunne kjøre nærme boligen for å laste av og på ting, uten at man trenger å parkere der. Videre er restriksjonene eller kravene til husbygging i Ydalir også et hinder for å få folk til å flytte dit. Det er spennende hvordan intervjudeltakere refererer til kravene som stilles som restriksjoner heller enn å bruke ordet krav. Folk opplever at en bolig i Ydalir vil gi lite valgfrihet i forhold til materialer, farger og livsstil generelt. Husene som er bygget i områdene rundt Ydalir er bygget for tett på hverandre og det later til at folk bekymrer seg for at det skal bygges like tett i den nye bydelen. Det å skulle bo tett på andre mennesker på denne måten krever mer samhandling, noe som kan være en utfordring. Selv om beliggenheten omtales som bra er det fortsatt intervjudeltakere som mener at bydelen ligger for langt unna sentrum til at de ville flyttet dit. Allikevel sier en av intervjudeltakerne at:

Personlig ville jeg valgt å legge nabolaget litt lenger unna hvis jeg skulle valgt den profilen for nabolaget. Det ligger fine naturområder litt lenger ut. (Mann, 28).

Dette betyr i praksis at området vil ligge lenger unna sentrum, men enda mer natur og skogsnært. På tross av at dette er egenskaper de som ble intervjuet setter høyt ved et potensielt hjem, men det å skulle legge Ydalir lenger ut vil nok fungere som en ekstra barriere for å folk til å flytte dit. Min tanke er at dette sannsynligvis ville ført til økt bilkjøring fordi distansen ville oppleves som en for stor kostnad dersom man skulle sykle. Noen av intervjudeltakerne mener allerede at kollektivtilbudet ut til der Ydalir ligger er for dårlig og at dette må utbedres.

Det kunne vært deilig med en shuttlebuss mellom Ydalir og sentrum, hvis man kunne stole på at denne gikk. (Mann, 38).

4.3.3 Økonomi

Dette undertemaet tar for seg informantenes beskrivelse av betydningen til faktorer som pris og økonomi når de skal velge bolig. Pris er den viktigste faktoren når folk vurderer å kjøpe miljøvennlig bolig. Prisen på en miljøvennlig bolig må være konkurransedyktig med prisen på en tilsvarende ”vanlig” bolig. Prisveksten i området er også noe som vurderes og muligheten for å kunne selge en bolig i Ydalir med gevinst må være til stede. Pris har også gjennom forskning vist seg å være viktig når folk velger bolig. Folk velger gjerne bolig basert på blant annet økonomi og hva som regnes som en realistisk bosituasjon (Coolen & Hoekstra, 2001; Dahlgren & Siksiö, sitert i Ruud, 2009, s. 6–7). Dersom Ydalir blir et eksklusivt statusområde er det flere som melder om at flytting hit ville være uaktuelt.

4.3.4 Livssituasjon

Dette undertemaet tar for seg hvordan livssituasjon kan påvirke valg av bolig, basert på informantenes utsagn. Livssituasjon forstås her som et fellesbegrep som beskriver hvordan folk bor i forhold til sivilstatus, men også i forhold til bosted og bosituasjon. For noen vil nettopp en drastisk endring i nåværende livssituasjon være det som river dem ut av komfortsonen og får dem til å åpne seg opp for muligheten til å flytte inn i en miljøvennlig bolig. En slik endring av livssituasjon viser seg gjennom forskning å ofte være det som skal til for å få folk til å revurdere sine vaner (Steg & Vlek, 2009). En av informantene for casestudien sier dette om hva som skal til for at han vil flytte til Ydalir:

En drastisk endring i nåværende livssituasjon, altså skilsmisse og boligen brenner. Om jeg hadde vært singel så kanskje. (Mann, 35).

En endring av livssituasjon og vaner på denne måten ville sannsynligvis også ha ført til en endring av livsstil og en endring av økonomisk situasjon. Det er tidligere vis at begrepet livsstil påvirker både miljøatferd og boligpreferanser. Begge disse begrepene er spiller inn på folks villighet til å flytte inn i en miljøvennlig bolig.

4.4 Stedskontekst - Elverum

4.4.1 Stedstilknytning

Dette undertemaet viser til informantenes tilknytning til Elverum som by. Stedstilknytning forstås her som følelsesmessige forhold mellom mennesker og steder (Clayton, 2012). Alle de som ble intervjuet sier at de har et godt og personlig forhold til Elverum som by. Selv om noen av informantene har bosatt seg andre steder på Østlandet nå har de fleste på et eller annet tidspunkt i livet bodd i Elverum. En del av informantene er født og oppvokst i Elverum og flere av dem flyttet til andre byer i en periode, men har senere flyttet tilbake til Elverum. Alle informantene har gode assosiasjoner til Elverum som by.

4.4.2 Trygghet

Dette undertemaet viser til informantenes beskrivelse av trygghetsfølelsen de får av å bo i Elverum. Trygghet forstås her som en følelse av sikkerhet i at det ikke finnes noe som er direkte truende eller farlig og en følelse av at man eventuelt har beskyttelse fra disse tingene. De av informantene som bor i Elverum sier at det føles trygt og godt å bo der og at de trives. Elverum er en liten by, noe som gjør at de ikke trenger å bekymre seg på samme måte som man kanskje ville gjort for eksempel i Oslo. De trenger ikke å bekymre seg for sprøytespisser og mye biltrafikk. Det er også hyggelig å treffe kjentfolk på butikken. De mellommenneskelige relasjonene ses på som et viktig og positivt aspekt ved Elverum som by. Det finnes en trygghet i det å være omgitt av kjentfolk. I Elverum savner man ingenting. Byen har et bra kulturliv, med konserter og lokale musikere. Det er en trygg by for barn å vokse opp i. Byen er ikke så stor at den blir uoversiktlig, men stor nok til at det finnes gode og varierte fritidstilbud for barna.

Elverum er en trygg kommune for barn å vokse opp i. (Mann, 32).

4.4.3 Arbeidsmuligheter

Dette undertemaet viser hvordan informantene ser på framtidsutsiktene i Elverum i forhold til jobb. Det er en gjennomgående bekymring for informantene at det er lite befolkningsvekst i

Elverum og det virker som om byen blir mindre. Folk søker etter noe som kan gi byen de bor i mer liv og trekke flere folk dit. De bekymrer seg også for arbeidsfremtiden i Elverum fordi det allerede finnes få arbeidsplasser og man ser at ting stadig legges ned eller flyttes. Sykehuset nevnes som det største arbeidsgiveren i Elverum, men innbyggerne forventer at dette er lagt ned eller flyttet innen utgangen av dette tiåret. Derfor er det skummelt å lene seg på sykehuset for arbeidsplasser, selv om dette har vært som hjørnesteinsbedrift å regne i Elverum. I tillegg til mulig flytting av sykehuset skal antallet arbeidsplasser ved høgskolen reduseres og NRK sin avdeling i Elverum legges ned. En av informantene mener at næringslivet i Elverum og i Hamarregionen bør trekkes mer sammen for å skape flere nye muligheter. En annen håper på mer satsning innad i Elverum på for eksempel nylig oppstartede bedrifter. På tross av at folk kan se ulike muligheter er bekymringen stor:

Det er faktisk den største hindringen for å flytte til Elverum, at jeg tror det blir vanskelig å finne jobb. (Mann, 38).

Per i dag er det mange av de som bor i Elverum som jobber andre steder. Dette kan gjør at det noen ganger er vanskelig å få hverdagen til å gå opp.

Det er lite jobber her og min samboer jobber borte. Det blir vanskelig på hverdagene da. (Kvinne, 30).

4.4.4 Nærhet til natur

Dette undertemaet viser til infomantenes beskrivelse av naturen som en viktig del av Elverum som by. Natur generelt og skog spesielt er viktige og positive aspekter ved Elverum. I tillegg finnes Glomma som renner tvers gjennom byen. Elverum assosieres med gode muligheter for uteaktiviteter, slik som skogsturer og skigåing. Det finnes nok av skogstier og skiløyper i Elverum, i tillegg til vann som for eksempel Damtjernet. Tidligere har også området rundt Ydalir vært et fint turområde:

Gått mye turer i dette området, men nå er det bygd her, så må gå andre skogturer. (Kvinne, 30).

4.5 Begrensninger ved studien

4.5.1 Utvalg

Utvalget for denne casestudien er satt sammen av 12 voksne mennesker. Flertallet av disse er i 30-årene og samtlige har høyere utdanning. På denne måten kan utvalget sies å ikke være representativt for Elverum sin befolkning. Ideelt sett skulle man hatt med flere fra andre aldersgrupper og flere fra ulike utdanningsnivå i utvalget, slik at man kunne sikre bedre generaliserbarhet og større representativitet. Man kan tenke seg at dersom alderssammensetningen i utvalget hadde vært annerledes kunne man fått andre svar, blant annet fordi man gjennom tidligere forskning kan se at ulike aldersgrupper har forskjellige preferanser når det kommer til bolig. Det samme gjelder dersom utvalget hadde vært annerledes fordelt med tanke på utdanningsnivå, blant annet fordi økonomisk situasjon spiller en såpass stor rolle innenfor valg av bolig og hvilke boligpreferanser man har.

4.5.2 Case

Ydalir som case har en del likheter med andre lignende nullutslippsprosjekter i Norge. Prosjektet passer også godt inn under definisjonen av hva et nullutslippsnabolag er. Et nabolag som ved hjelp av en rekke ulike virkemidler har som målsetning å kutte klimagassutslippene sine til null. Allikevel er det fortsatt relativt unikt å satse på en nullutslippsbydel i en liten by som Elverum. De fleste norske nullutslippsnabolag finnes i større byer, som for eksempel Bergen, Arendal og Trondheim. Det er naturlig å anta at dersom man hadde gjort en lignende casestudie på et tilsvarende tidspunkt i prosessen med å utvikle disse nabolagene ville man fått andre svar. På tross av at Ydalir skal bygges i en mindre by ser man at størrelsen på bydelen i forhold til antall boliger er relativt lik andre nullutslippsnabolag. Fordi Elverum er en mindre by blir det derfor naturlig å anta at en bydel av denne størrelsen vil ha større påvirkning der enn i en av de større byene og dermed også kan møte mer motstand og flere fordommer. På tross av at Ydalir regnes som en nokså typisk case i denne sammenhengen kunne det vært interessant å ta for seg enda en case, slik at man kunne sammenligne casene og sikre økt mulighet for generalisering. Det ville vært en fordel om denne andre casen var et allerede etablert nullutslippsnabolag. Ydalir er fortsatt i en tidlig fase av byggeprosessen og manglende

kunnskap blant informantene om planene for nabolaget og rundt hva det vil si å bo i en nullutslippsbolig kan ha hatt påvirkning på resultatene i denne studien.

4.5.3 Metode

Datainnsamlingen til denne casestudien foregikk som nevnt som en del av et arbeidskrav i faget MPSY3009 – Estetikk og arkitektur. Vi var til sammen seks studenter som intervjuet de tolv deltakerne. Dette har vært til fordel for meg i og med at det har blitt gjennomført flere intervjuer til dette prosjektet enn jeg ville ha rukket over på egenhånd. Dette har allikevel påvirket resultatene på flere måter. Det var blant annet tydelig i datamaterialet at ulike intervjuere har hatt en noe ulik tolkning av ulike spørsmål og at noen har unngått å stille enkelte spørsmål som andre har stilt. Dette har gjort intervjuene forskjellige og kan også ha gitt ulike deltakere ulik påvirkning i forhold til hvordan de skulle svare på de forskjellige spørsmålene. Dersom man hadde gjennomført alle intervjuene selv kunne man også i større grad ha stilt oppfølgingsspørsmål og dermed sikret seg mer utdypende svar fra deltakerne. I tillegg kunne man mer kontrollert ha moderert måten man stilte spørsmål på for å sikre seg mer utdypende svar fra intervjudeltakerne. Det at det i liten grad ble stilt oppfølgingsspørsmål i intervjuene har også påvirket resultatene på denne måten.

Det at man valgte å ikke søke godkjenning hos NSD og da heller ikke kunne ta lydopptak av intervjuene kan også ha påvirket resultatene gjennom å gjøre det vanskeligere å huske spesifikt hva den som ble intervjuet sa og måten denne personen uttrykte seg på. Det at nesten alle intervjuene ble gjort gjennom telefon gjorde også at man mistet noe av den kontakten mellom intervjuer og deltaker som man kanskje ellers kunne ha hatt. Man kan spørre seg om hvordan det ville ha påvirket både deltakerne og resultatene dersom alle intervjuene ble gjort ansikt til ansikt.

4.6 Praktiske implikasjoner

Denne casestudien trekker frem flere viktige faktorer som kan ha betydning for innføring av nullutslippsnabolag i mindre byer. Ydalir som byggeprosjekt er fortsatt inne i en tidlig fase og på tross av at det finnes lignende prosjekter andre steder i Norge virker dette som en ny og

---

alternativ boligform i Elverum. Selv om folk har hørt mye fra hverandre mangler det fortsatt en del kunnskap om hva det vil si å bo på en miljøvennlig måte. I mangel på korrekt kunnskap dukker det om flere feiloppfatninger som kan skape mistillit og motstand mot prosjektet. Ved innføring av denne typen nullutslippsprosjekter i lignende byer er en anbefaling å se på hvordan man kan skape tillitt mellom befolkningen og kommunen, slik at man kan komme ut med korrekt informasjon om miljøvennlige boliger og planene ved prosjektet, for å hindre denne typen misforståelser.

Et sterkt ønske blant deltakerne i denne casestudien er muligheten til å kunne bestemme over egen bolig. Gjennom brukermedvirkning og samtaler kan man få til dette også innenfor denne typen byggeprosjekter. Det virker som om noe av det viktigste for innbyggerne er å bli hørt og at boliger av denne typen skal ta høyde for at folk lever et hektisk liv. Kravene som stilles for boligbygging i Ydalir er viktige for å sikre målet om å bli en nullutslippsbydel, men fungerer også som en av de største hindringene for å få folk til å flytte dit. Folk føler at kravene som stilles begrenser deres frihet til å velge. Brukermedvirkning, informasjon og tillit vil være viktige virkemidler her. Det virker som det er vanskelig for folk å se forbi kravene til hvor fint området egentlig kan bli. En måte å gjøre dette på kan være gjennom illustrasjoner og prototyper, men aller helst gjennom å vise eksempler på ferdige bygg. Man må rett og slett vise folk alle mulighetene som finnes, heller enn begrensingene.

I små byer der alle kjenner alle er det lett å bli sett ned på dersom man tenker annerledes. Fordommer er noe informantene er redde for at eventuelle beboere i Ydalir vil møte. Disse fordømmene kan for eksempel komme fra den øvrige befolkningen i byen, som et resultat av at man tenker annerledes og velger å bo på en noe utradisjonell måte. Det virker i tillegg som om folk er bekymret for å bli sett ned på dersom de flytter inn i et nullutslippsnabolag, men velger å ikke legge om livsstilen sin helt. Det er naturlig å anta at fordømmene fra resten av innbyggerne i byen vil være større i en liten by enn i en stor by hvor alle er mindre synlige. Dette vil derfor være en viktig forskjell mellom nullutslippsprosjekter i små og store byer og verdt å ha i bakhodet når man jobber med implementering av nullutslippsboliger i de mindre byene.

Eneboligdrømmen står sterkt i Norge generelt og også i Elverum som by. Ydalir som prosjekt skal i stor grad fokusere på leiligheter. Noe av årsaken til at folk drømmer om enebolig er ønsket om privatliv og plass til hele familien. Fordi det i så stor grad skal satses på leiligheter er det flere som tenker at Ydalir først og fremst vil være for enslige, yngre mennesker. I realiteten er Ydalir ment til å skulle være et godt sted å bo for hele familien. Kanskje bør man satse på en bedre blanding mellom eneboliger og leiligheter. Man bør uansett tenke gjennom hvordan man kan sikre avskjerming og privatliv for den enkelte uavhengig av boligform.

Det vanskeligste med å implementere nullutslippsboliger i en liten by, som Elverum, vil nok være å komme i gang med å få folk til å flytte inn i boligene. Det at boligene er miljøvennlige er ikke motivasjon nok i seg selv. Andre faktorer man bør ha i bakhodet er pris og arkitektonisk uttrykk. Innenfor begge disse faktorene menes det at miljøvennlige boliger må være sammenlignbare med vanlige boliger. Det vil være viktig å få frem fordelene som finnes ved å bo på denne måten, både for klimaet, men også for enkeltindividet. Det trengs flere incentiver for å oppmuntre folk til å flytte inn i miljøvennlige boliger.

---

5. Avslutning/konklusjon

I denne delen av oppgaven vil jeg gå tilbake til de opprinnelige forskningsspørsmålene mine og bruke disse som et rammeverk for å oppsummere de mest sentrale funnene og konklusjonene som ble gjort i denne casestudien. Jeg vil deretter avslutte delen med å se på hvilken retning den videre forskningen innenfor dette feltet bør ta.

5.1 Hovedkonklusjoner

Hva kjennetegner boligpreferansene til et utvalg innbyggere i en mindre by i Norge?

Boligpreferansene til innbyggerne i Elverum kjennetegnes først og fremst av en vilje til å bruke boligen for å uttrykke seg selv og av et sterkt ønske om å kunne bestemme over egen bolig og selv ta valg knyttet til denne. Utover dette viser innbyggerne også preferanse for boliger som ikke skiller seg merkbart ut. Her menes boliger i vanlige materialer som mur, betong og tre, samt i vanlige farger som sort, brunt og grått. Stilmessig ser man at ønsket er en mer moderne type bolig, gjerne i funkis-stil. Man ser også at den ønskede størrelsen på boligen varierer etter hvor stor husstanden som skal bo i huset er. Tendensen er at man ønsker seg en middels stor enebolig. Eneboligdrømmen står sterkt blant informantene i denne studien. Det kan imidlertid se ut som at denne drømmen påvirkes blant annet av livssituasjon.

En av assosiasjonene innbyggerne har til Elverum som by er naturen og nærhet til denne er en viktig del av informantenes boligpreferanser. Ideelt sett skulle naturen også være lett tilgjengelig for barna, slik at de kan utforske, samt gå inn og ut som det passer dem. Det at det kjøres lite bil i området ses derfor på som positivt. Nærhet til butikker, barnehage/skole og kollektivtrafikk er også viktig for informantene. I tillegg kan man se en tendens til at folk ønsker å bo nært folk de opplever at de har noe til felles med. Folk som har barn ønsker å bo nært andre barnefamilier. Det at Ydalir kan skape et fellesskap av folk som har det til felles at de bryr seg om miljøet ses på som positivt. Det at Ydalir er et helt nytt nabolag ses på som en fordel blant annet fordi alle som bor der vil ha det til felles at de er nye.

Selv om folk generelt ser etter å skape bekjentskaper med folk de har ting til felles med ser man også at de setter egenskaper som privatliv høyt. Dette er en av grunnene til at mange ønsker seg både enebolig og egen hage. Delingsløsninger som felles hage, hjemmekontor og for noen også bildeling kan allikevel være aktuelt, dersom dette ikke går utover privatlivet til den enkelte og hvis dette kan spare dem for penger eller arbeid/vedlikehold.

Et annet aspekt ved innbyggernes boligpreferanser er tilgjengelighet til parkering og bil. Informantene er delt i sitt syn på dette. Noen mener at man ikke trenger parkering i direkte tilknytning til bolig, mens andre gjerne vil ha en dobbeltgarasje så nært bostedet som mulig.

Selv om man kan fremheve flere fellestrekk ved informantenes boligpreferanser er det viktig å fremheve variasjonen som også finnes i datamaterialet. Det aller viktigste å ta med seg fra denne studien er derfor innbyggernes felles ønske om et godt og trygt sted å bo, som de selv kan bestemme over.

Hvordan stemmer disse boligdrømmene overens med et typisk nullutslippsprosjekt?

Et tradisjonelt nullutslippsprosjekt eller nullutslippsnabolag kjennetegnes først og fremst av ambisjonen om å kutte utslippene til null. Det er en rekke måter dette kan gjøres på. I denne casestudien er noen av de som har blitt undersøkt villigheten til å benytte seg av delingsløsninger, villigheten til å kutte bruken av bil og villigheten til å flytte inn i et passivhus. Det er tydelig at opplevde kostnader spiller en rolle i denne sammenheng og at villigheten til å velge disse miljøvennlige løsningene øker dersom man opplever at man kan få goder som å spare penger, mindre arbeid eller mulighet for sosiale relasjoner. Det må finnes andre incentiver enn bare det miljøvennlige aspektet.

Informantene for studien tenker på miljøvennlige boliger som mindre enn andre hus. Det å ikke ha større bolig er miljøvennlig i det at man for eksempel sparer energi til oppvarming. Man ser en tendens blant informantene i at selv om de ønsker litt armslag rundt seg er ikke drømmen å ha en unødvendig stor bolig. På denne måten kan man se at drømmeboligen og en miljøvennlig bolig ikke nødvendigvis er motsetninger. Det er også forventet at treverk vil

---

benyttes som byggemateriale i Ydalir i utstrakt grad. Dette er også et aspekt som passer godt overens med boligdrømmene til flere av informantene.

Den største forskjellen mellom boligdrømmene og en typisk nullutslippsbolig er tanken om å ha garasje på tomta og ikke i et felles parkeringsanlegg som ligger litt lenger unna. Flere av informantene understreker at man kan klare seg med sykkel dersom man bor i Elverum, men villigheten til å kutte i bilbruk er allikevel lav. Identitet og verdier har vist seg å spille en viktig rolle her og det er tydelig at de informantene som forteller at de er opptatte av miljøet og har dette bildet av seg selv er mer villige til å endre atferden sin på denne måten og også til å flytte inn i nullutslippsboliger.

Det understrekes blant informantene at dersom en nullutslippsbolig skal være drømmeboligen må denne bidra til å gjøre livet lettere og mer praktisk. Det må gjøres enkelt å ta de nødvendige miljøvennlige valgene og tilpasse seg livsstilen for nabolaget. Selv om folk per i dag ikke nødvendigvis ser for seg en miljøvennlig eller en nullutslippsbolig som drømmeboligen er det mulig at dette vil endre seg ettersom denne typen bolig blir mer vanlig og folk får et bedre begrep om hva det vil si å bo på en miljøvennlig måte.

Hvordan vurderer innbyggerne nullutslippsprosjektet som er planlagt?

Innbyggerne ser på Ydalir som et spennende og positivt prosjekt som forhåpentligvis kan skape positiv omtale av byen og bidra til å gjøre folk mer miljøvennlige. Prosjektet ses også på som fremtidsrettet og folk synes det er fint at det satses på alternative boformer også i lille Elverum. Folk håper generelt at prosjektet skal lykkes og tiltrekke seg folk som har lyst til å bo der. Det finnes allikevel ulike syn på hvem Ydalir er beregnet for. Folk tenker blant annet at Ydalir er mest for yngre mennesker, fordi eldre ofte er bedre etablert i vanene og livsstilen sin, eller at det er lettere å bo i Ydalir dersom man er enslig, heller enn om man har barn. Generelt sett tenker folk at det å bo i Ydalir kunne ha gjort livet deres enklere, spesielt dersom man bodde i nye hus med smarte og praktiske løsninger.

Man håper at den miljøvennlige bydelen kan påvirke miljøet i Elverum og virke helsefremmende. Informantene ser for seg at dette kan skje ved at innbyggerne i Elverum tvinges til å tenke annerledes og at de blir mer oppmerksom på hva det faktisk vil si å bo på en miljøvennlig måte. Kanskje kan Ydalir skape noen spennende ideer til løsninger som også kan spre seg til andre deler av Elverum. Man ser for seg at faktorer som gang/sykelstier, fjernvarme og solcellepaneler også vil ha en positiv effekt. Flere beundrer den grønne profilverdien nullutslippsprosjektet skal ha.

Allikevel er det flere aspekter ved nabolaget som gjør innbyggerne skeptiske. Den største av disse er tanker om et bilfritt område. Man ser for seg at dette kan gjøre hverdagslivet unødvendig komplisert, spesielt når det kommer til handling, henting av unger i barnehage/på skole og i dårlig vær. Det kan virke som om folk har fått en idé om at hele Ydalir skal være bilfritt, noe som ikke stemmer overens med de faktiske planene for området. Det virker også som om folk føler et press om at dersom man bor i Ydalir må man legge om livsstilen sin helt og bli miljøvennlige på alle områder. Informantene viser også en viss motstand mot det de omtaler som restriksjonene ved husbygging i Ydalir, eller kravene som stilles for husbygging her.

I forhold til Ydalirs mottakelse i Elverum er informantene bekymret for at nabolaget skal bli sett på som et "flinkis-område" for folk som tenker at de er bedre enn andre og at man derfor skal bli møtt med fordommer dersom man bor der. Det sies at dersom man bor på bygda kan man ofte bli sett litt ned på dersom man tenker annerledes. Det er tydelig at nullutslippsprosjektet går litt i mot de etablerte normene i Elverum.

Det er tydelig at informantene ser nytteverdien i et nullutslippsprosjekt som Ydalir. Flere trekker også frem skolen og barnehagen i Ydalir og omtaler disse på en positiv måte. Det finnes en viss skepsis til om nullutslipp faktisk vil la seg gjennomføre eller om man heller burde satse på lavutslipp. Allikevel ser man at Ydalir generelt omtales som et bra, spennende og positivt prosjekt, som det er behov for.

Hva skal til for at beboere i en mindre by i Norge velger nullutslippsbolig foran andre typer bolig?

Det at man kan gjøre noe for miljøet og aktivt bidra trekkes frem som et positivt aspekt ved det å skulle bo i en miljøvennlig bolig, for eksempel i Ydalir. Det kreves allikevel at man kan se en effekt av sine handlinger og endringen i livsstil for at dette skal føles verdifullt og ekte. Informantene oppmuntrer til økt motivering av innbyggerne i Elverum gjennom å fokusere og fremheve fordelene det å bo i en nullutslippsbolig vil ha både for miljøet og for enkeltindividet.

Selv om det oppleves positivt å kunne bidra til miljøet må det også finnes andre positive aspekter ved å bo i en miljøvennlig bolig. Det informantene ser som viktigst her er pris og økonomisk situasjon. Her må miljøvennlige boliger være konkurransedyktige med andre boliger, i tillegg til at prisvekst i området vil ha noe å si. Det må være en sjanse for at de som velger å bo her kan selge med gevinst. Hvis Ydalir blir et eksklusivt område er det flere som sier at det ville være uaktuelt å flytte dit. Dette gjelder også for eventuelle andre miljøvennlige boliger. En bolig i Ydalir vil bli vurdert etter samme kriterier for pris og størrelse som en vanlig bolig.

Beliggenhet er en annen faktor som er viktig for folk når de eventuelt skal velge en miljøvennlig bolig. Nærhet til skole/barnehage, sentrum, butikker og andre offentlige tjenester er viktig. Ydalir har en attraktiv plassering i forhold til dette. Flere mener allikevel at kollektivtrafikken ut mot Ydalir er for dårlig per i dag og at denne må utbedres for å gjøre området mer tilgjengelig. Informantene mener at boligene i områdene rundt Ydalir er bygget for tett og de bekymrer seg for at det skal bygges like tett i Ydalir. Folk ønsker generelt å ha litt rom rundt seg, men de er allikevel opptatte av muligheten til å kunne knytte sosiale bånd til andre i nabolaget som de har noe til felles med. For noen vil det også kreve en drastisk endring i livssituasjon før de velger å flytte inn i en miljøvennlig bolig.

Kravene som stilles til boligbygging i Ydalir er en av de største hindringene for å få folk til å flytte dit. Folk ser disse som en begrensning av deres egen frihet til å velge for eksempel farger og materialer på boligen. En annen stor hindring er det bilfrie området på Ydalir. Folk mener

at dette vil gjøre hverdagslivet deres vanskeligere. Det er viktig for folk at det å flytte til en miljøvennlig bolig ikke oppleves som et ork, men at det heller bidrar til å gjøre livet enklere og mer praktisk. Derfor er det spesielt viktig at en miljøvennlig bolig gjøres minst like praktisk som en vanlig bolig. Folk er først og fremst ute etter et godt sted å bo.

5.2 Videre forskning

Gjennom arbeidet med masteroppgaven har det blitt tydelig at det finnes flere temaer relatert til forskningsspørsmålet mitt som det kunne vært nødvendig med mer forskning på. Det viktigste av disse er hvilke faktorer som påvirker villighet til å flytte inn i nullutslippsboliger eller miljøvennlige boliger. Det finnes masse forskning på hva som generelt fører til promiljøatferd i det daglige, men det å flytte inn i en miljøvennlig bolig påvirkes av flere faktorer enn de som spiller inn på folks villighet til å handle miljøvennlig. Det er derfor nødvendig med en større forståelse av faktorene som spiller inn på denne beslutningen.

Knyttet opp mot forskning på hvilke faktorer som påvirker valg av miljøvennlig bolig kunne det også vært relevant med nyere forskning på estetiske preferanser i arkitektur og hvilke faktorer som generelt påvirker valg av bolig. Allerede i dag kan man nevne noen av disse faktorene, men jeg savner mer dyptgående forskning om folks tanker og motivasjoner rundt valg av en spesifikk bolig. Her kunne det vært spennende både å vite mer om ulike egenskaper ved boligen, men også hvor stor rolle personlige faktorer som personlighetstrekk, verdier og identitet spiller.

Det hadde vært spennende med mer forskning på både nullutslippsboliger og nullutslippsnabolag. Spesielt innenfor hvilken effekt denne typen boliger har på innbyggerne i forhold til å øke deres miljøatferd. Effekten denne boformen har på miljøet i den enkelte byen og på klimaet generelt hadde også vært interessante emner for forskning innenfor denne tematikken.

Litteraturliste

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Bain, P. G., Hornsey, M. J., Bongiorno, R., & Jeffries, C. (2012). Promoting pro-environmental action in climate change deniers. *Nature Climate Change*, 2(8), 600–603. <https://doi.org/10.1038/nclimate1532>
- Beamish, J. O., Goss, R. C., & Emmel, J. (2001). Lifestyle Influences on Housing Preferences. *Housing and Society*, 28(1–2), 1–28. <https://doi.org/10.1080/08882746.2001.11430459>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Cambridge University Press. (2020). *House or home?* <https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/house-or-home>
- Clark, W., & Coulter, R. (2015). Who wants to move? The role of neighbourhood change. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 47(12), 2683–2709. <https://doi.org/10.1177/0308518X15615367>
- Clark, W., & Dieleman, F. M. (1996). *Households and Housing: Choice and Outcomes in the Housing Market*. Transaction Publishers.
- Clayton, S. D. (Red.). (2012). *The Oxford Handbook of Environmental and Conservation Psychology*. Oxford University Press.
- Coolen, H., & Hoekstra, J. (2001). Values as determinants of preferences for housing attributes. *Journal of Housing and the Built Environment*, 16, 285–306.
- Delplanque, J., De Loof, E., Janssens, C., & Verguts, T. (2019). The sound of beauty: How complexity determines aesthetic preference. *Acta Psychologica*, 192, 146–152. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2018.11.011>

- Diekmann, A., & Preisendörfer, P. (2003). Green and Greenback: The Behavioral Effects of Environmental Attitudes in Low-Cost and High-Cost Situations. *Rationality and Society*, 15(4), 441–472. <https://doi.org/10.1177/1043463103154002>
- Direktoratet for byggkvalitet. (2017). *Byggteknisk forskrift (TEK17) med veiledning* (World). <https://dibk.no/byggereglene/byggteknisk-forskrift-tek17/9/9-1/>
- Enova. (2009). *Energimerking.no—Energikarakteren*. <https://www.energimerking.no/no/energimerking-bygg/energimerking-av-bolig/om-energiattesten/karakterene-i-energiattesten/>
- Festinger, L. (1962). Cognitive Dissonance. *Scientific American*, 207(4), 93–106. JSTOR.
- FME ZEN. (2020). *What is a zero emission neighbourhood?* <https://fmezen.no/what-is-a-zen/>
- FN. (2019). *Klimaendringer*. <https://www.fn.no/Tema/Klima-og-miljoe/Klimaendringer>
- Gatersleben, B., Murtagh, N., & Abrahamse, W. (2014). Values, identity and pro-environmental behaviour. *Contemporary Social Science*, 9(4), 374–392. <https://doi.org/10.1080/21582041.2012.682086>
- Gerring, J. (2004). What Is a Case Study and What Is It Good for? *American Political Science Review*, 98(2), 341–354. <https://doi.org/10.1017/S0003055404001182>
- Gifford, R. (2011). The dragons of inaction: Psychological barriers that limit climate change mitigation and adaptation. *American Psychologist*, 66(4), 290–302. <https://doi.org/10.1037/a0023566>
- Gram-Hanssen, K., & Bech-Danielsen, C. (2004). House, home and identity from a consumption perspective. *Housing, Theory and Society*, 21(1), 17–26. <https://doi.org/10.1080/14036090410025816>
- Guttu, J. (2003). Eneboligen—Som ideal for folket og utfordring for fagfolket. *Tidsskrift for kulturforskning*, 2(3), 23–40.

-
- Hanss, D., & Böhm, G. (2010). Can I Make a Difference? The Role of General and Domain-specific Self-efficacy in Sustainable Consumption Decisions. *Umweltpsychologie*, *14*(2), 46–74.
- Hasson, R., Löfgren, Å., & Visser, M. (2010). Climate change in a public goods game: Investment decision in mitigation versus adaptation. *Ecological Economics*, *70*(2), 331–338. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2010.09.004>
- Hauge, Å. L., & Kolstad, A. (2007). Dwelling as an Expression of Identity. A Comparative Study Among Residents in High-Priced and Low-Priced Neighbourhoods in Norway. *Housing, Theory and Society*, *24*(4), 272–292. <https://doi.org/10.1080/14036090701434318>
- Johnsen, S. Å. K. (2012). Er dilemmaforståelsen av miljøvennlig atferd riktig og nyttig? I A. Fyhri, Å. L. Hauge, & H. Nordh (Red.), *Norsk Miljøpsykologi—Mennesker og Omgivelser* (s. 333–353). Sintef Akademisk Forlag.
- Joireman, J. (2005). Environmental Problems as Social Dilemmas: The Temporal Dimension. I J. Joireman & A. Strathman (Red.), *Understanding behavior in the context of time: Theory, research, and application* (s. 289–304). Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Kaplan, R. (1975). Some methods and strategies in the prediction of preference. I E. H. Zube, R. O. Brush, & J. G. Fabos (Red.), *Landscape assessment—Values, Perceptions and Resources* (s. 118–129). Dowden, Hutchinson and Ross. <https://deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/148443>
- Klein, S. A., Hilbig, B. E., & Heck, D. W. (2017). Which is the greater good? A social dilemma paradigm disentangling environmentalism and cooperation. *Journal of Environmental Psychology*, *53*, 40–49. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.06.001>

- Kolstad, A. (2012). Arkitekturens psykologiske og sosiale påvirkning. I A. Fyhri, Å. L. Hauge, & H. Nordh, *Norsk Miljøpsykologi—Mennesker og omgivelser* (s. 57–80). Sintef Akademisk Forlag.
- Kristjansdottir, T., Fjeldheim, H., Selvig, E., Risholt, B., Time, B., Georges, L., Dokka, T. H., Bourelle, J., Bohne, R., & Cervenka, Z. (2014). *A Norwegian ZEB-definition embodied emission*. <https://www.sintefbok.no/book/index/993>
- Kruuse, E. (2007). *Kvalitative forskningsmetoder—I psykologi og beslægtede fag*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Marcus, C. C. (2006). *House As a Mirror of Self: Exploring the Deeper Meaning of Home*. Nicolas-Hays, Inc.
- Miljødirektoratet. (2020). *Klimagassutslipp i Arealplanlegging*. Miljødirektoratet/Norwegian Environment Agency. <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/klima/klimagassutslipp/>
- Miller, C. A., & Hübner, R. (2019). Two routes to aesthetic preference, one route to aesthetic inference. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. <https://doi.org/10.1037/aca0000241>
- Myhrvold, B. (2010, mars 25). Tre av fire drømmer om å bo i enebolig. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/article/ap-KyakX.html>
- Naturvernforbundet. (2020). *Bygge bolig?* [naturvernforbundet.no. https://naturvernforbundet.no/pusse-opp-bygge-nytt/bygge-bolig-article32661-3650.html](https://naturvernforbundet.no/pusse-opp-bygge-nytt/bygge-bolig-article32661-3650.html)

-
- Norges forskningsråd. (2002, mars 1). *Ungdom drømmer om enebolig*.
<https://forskning.no/barn-og-ungdom-partner-norges-forskningsrad/ungdom-drommer-om-enebolig/1090411>
- Norsk Senter for Forskningsdata. (2019). *Vanlige spørsmål*.
<https://nsd.no/personvernombud/hjelp/index.html>
- Page, A. G., McManus, C., González, C. P., & Chahboun, S. (2017). Is Beauty in the Hand of the Writer? Influences of Aesthetic Preferences through Script Directions, Cultural, and Neurological Factors: A Literature Review. *Frontiers in Psychology*, 8.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01325>
- Porteus, J. D. (1996). *Environmental Aesthetics—Ideas, Politics and Planning*. Routledge.
- Preece, J. (2018). *Understanding housing aspirations and choices in changing contexts* (s. 50). UK Collaborative Centre for Housing Evidence. https://housingevidence.ac.uk/wp-content/uploads/2018/04/W2018_06_01_Preece_understanding_housing_aspirations.pdf
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2012). *Qualitative Interviewing—The Art of Hearing Data*. Sage Publications.
- Ruud, M. E. (2009). *Unges boligpreferanser* (NIBR-notat) [NIBR-notat]. By- og regionforskningsinstituttet NIBR. <https://doi.org/10.7577/nibr/notat/2009/106>
- Ruud, M. E., Schmidt, M., Sørli, K., Skogheim, R., & Vestby, G. M. (2014). *Boligpreferanser i distriktene* (2014:1). NIBR. <https://www.veiviseren.no/forstaa-helheten/forskning-og-utredninger/rapport/boligpreferanser-i-distriktene>
- Scholz, R. W., & Tietje, O. (2002). *Embedded Casestudy Methods—Integrating Quantitative and Qualitative Knowledge*. Sage Publications.

- Schultz, P. W., & Kaiser, F. G. (2012). Promoting pro-environmental behavior. I S. D. Clayton (Red.), *The Oxford Handbook of Environmental and Conservation Psychology* (s. 556–580). Oxford University Press.
- Schultz, P. W., Nolan, J. M., Cialdini, R. B., Goldstein, N. J., & Griskevicius, V. (2007). The Constructive, Destructive, and Reconstructive Power of Social Norms. *Psychological Science (0956-7976)*, *18*(5), 429–434.
- Scopelliti, M., Carrus, G., & Bonnes, M. (2012). Natural Landscapes. I S. D. Clayton (Red.), *The Oxford Handbook of Environmental and Conservation Psychology* (s. 332–347). Oxford University Press.
- Skilbrei, M.-L. (2019). *Kvalitative metoder—Planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. Fagbokforlaget.
- Smith, J. A. (2015). Introduction. I J. A. Smith, *Qualitative Psychology—A practical guide to research Methods* (s. 1–3). SAGE.
- Smith, J. R., Louis, W. R., Terry, D. J., Greenaway, K. H., Clarke, M. R., & Cheng, X. (2012). Congruent or conflicted? The impact of injunctive and descriptive norms on environmental intentions. *Journal of Environmental Psychology*, *32*(4), 353–361. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2012.06.001>
- Stamps, A. E. III. (2000). *Psychology and the Aesthetics of the Built Environment*. Kluwer Academics/Plenum Publishers. <http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4757-6326-3>
- Statistisk sentralbyrå. (2019a). *Boforhold, registerbasert*. ssb.no. <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/statistikker/boforhold/aar/2019-05-07>
- Statistisk sentralbyrå. (2019b). *Boliger*. ssb.no. <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/statistikker/boligstat/aar/2019-04-12>
- Steg, L., Bolderdijk, J. W., Keizer, K., & Perlaviciute, G. (2014). An Integrated Framework for Encouraging Pro-environmental Behaviour: The role of values, situational factors

-
- and goals. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 104–115.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.01.002>
- Steg, L., & Vlek, C. (2009). Encouraging pro-environmental behaviour: An integrative review and research agenda. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 309–317.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.10.004>
- Stoknes, P. E. (2015). *What We Think About When We Try Not To Think About Global Warming: Toward a New Psychology of Climate Action*. Chelsea Green Publishing.
- Svanemerket. (2012). *Kildene til klimagassutslipp*. Svanemerket.
<http://www.svanemerket.no/miljo/klima/klimagasskilder/>
- Svartdal, F. (2015). *Psykologiens Forskningsmetoder—En Introduksjon*. Fagbokforlaget.
- Swim, J., Clayton, S. D., Doherty, T., Gifford, R., Howard, G., Reser, J., Stern, P., & Weber, E. (2009). *Psychology and Global Climate Change: Addressing a Multi-faceted Phenomenon and Set of Challenges* [Data set]. American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/e582892010-001>
- Terry, G., Hayfield, N., Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic Analysis. I C. Willig & W. S. Rogers, *The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology* (s. 17–37). SAGE.
- The Norwegian EPD Foundation. (2020). *Hva er en EPD?* EPD Norge. <https://www.epd-norge.no/>
- Timmermans, H., Molin, E., & Noortwijk, L. (1994). Housing choice processes: Stated versus revealed modelling approaches. *Netherlands Journal of Housing and the Built Environment*, 9(3), 215–227. <https://doi.org/10.1007/BF02496997>
- Tobler, C., Visschers, V. H. M., & Siegrist, M. (2012a). Addressing climate change: Determinants of consumers' willingness to act and to support policy measures. *Journal*

-
- of Environmental Psychology*, 32(3), 197–207.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2012.02.001>
- Tobler, C., Visschers, V. H. M., & Siegrist, M. (2012b). Consumers' knowledge about climate change. *Climatic Change*, 114(2), 189–209. <https://doi.org/10.1007/s10584-011-0393-1>
- Van Vugt, M. (2009). Averting the Tragedy of the Commons: Using Social Psychological Science to Protect the Environment. *Current Directions in Psychological Science*, 18(3), 169–173. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2009.01630.x>
- Whitmarsh, L., & O'Neill, S. (2010). Green identity, green living? The role of pro-environmental self-identity in determining consistency across diverse pro-environmental behaviours. *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 305–314. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.01.003>
- WWF. (2020). *Klimaendringer*. WWF. <https://www.wwf.no/klima-og-energi/klimaendringer>
- Ydalir bydel. (2017). *Ydalir—Masterplan del 1*. <https://www.ydalirbydel.no/wp-content/uploads/2017/12/Ydalir-Masterplan.pdf>
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research—Design and Methods*. Sage Publications.
- Zinas, B. Z., & Jusan, M. B. M. (2012). Housing Choice and Preference: Theory and Measurement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 49, 282–292. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.07.026>

Vedlegg

Vedlegg 1 – Informasjonsskriv

Takk for at du vil delta i studentforskningsprosjektet

«Undersøkelse om boligpreferanser hos potensielle beboere for Ydalir»

Bakgrunn

Studenter som tar 2. året på master i miljøpsykologi på Høgskolen i Innlandet 2019 har et kurs som heter «Psykologi, estetikk og arkitektur». I dette faget gjøres det en undersøkelse om boligpreferanser hos potensielle beboere for Ydalir, i samarbeid med Elverum Vekst. Dette er en oppgave studentene må levere for å bestå kurset, og oppgaven kan ha forskjellig innhold fra år til år.

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å få vite mer om hva slags boliger beboere i Elverum ønsker seg, og hvordan de ser på bydel Ydalir og de miljøkravene som stilles for boliger der. Både funksjonelle og estetiske aspekter ved boligpreferanser vil bli undersøkt.

Formålet med arbeidet for studentene er å lære hvordan kvalitative preferansestudier gjennomføres, og å lære å analysere kvalitative data om boligforskning.

Resultatene vil beskrives i studentrapporter, og det vil overleveres en samlet rapport til Elverum Vekst. Studentene skal presentere funnene på et internt arrangement.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

For spørsmål om prosjektet, kontakt fagansvarlig:

Åshild Lappegard Hauge, førsteamanuensis i miljøpsykologi ved høyskolen i Innlandet (95230172).

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Elverum Vekst har funnet fram til informanter de tenker representerer potensielle beboere, og videreformidlet kontaktinformasjon, derfor er du spurt om å delta.

Du valgt ut på bakgrunn av at du er potensiell beboer i bydel Ydalir. Du har enten svart på annonse på Face Book («Har du vurdert å flytte til Ydalir bydel, hva taler for og hva taler mot?»), eller du er spurt via bekjente som mener at du kunne være en potensiell beboer.

Kontaktinformasjonen er samlet inn av Elverum Vekst.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse innebærer intervju om dine boligpreferanser og om synspunkter på Ydalir bydel. Intervjuet tar fra en halv til en time.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Du kan når som helst trekke deg uten å oppgi noen grunn.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Navn og telefonnummer blir kun brukt til å komme i kontakt med mulige informanter, og slettes etter gjennomført intervju.

Det gjøres ikke opptak av intervju, det tas kun notater.

Navn/ kontaktinfo lagres ikke samme fil som notater for intervju.

Ingen identifiserende opplysninger blir presentert i oppgaven som leveres.

Foruten studentoppgavene som leveres, kan resultatene bli brukt i masteroppgave eller artikkel, men de vil da være fullstendig anonyme, og ingen informanter vil kunne gjenkjennes.

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Kun Elverum Vekst, de 6-7 studentene på kurset, og faglærer vil ha kontaktinformasjonen. Etter utførte intervju slettes listen.

Studentgruppen som helhet, faglærer og Elverum Vekst vil ha tilgang til de anonymiserte resultatene.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes Oktober 2019. Da skal all kontaktinformasjon være slettet.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, kontakt prosjektansvarlig

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Åshild Lappegard Hauge, førsteamanuensis i miljøpsykologi ved høgsolen i Innlandet (95230172).

Vedlegg 2 – Intervjuguide

Intervjuguide om Ydalir for arbeidskrav MPSY3009

September 2019

NB! Intro: Informer om Ydalir, hvorfor de er forespurt, og om anonymitet i svarene (vis til infoskriv)

Basic

- Alder, kjønn
- Livsfase/ familiesituasjon
- Utdanningsnivå

Utgangspunkt

Har du hørt om Ydalir/ hva har du hørt?

Hva tenker du om Ydalir?

Estetikk/ uttrykk

- Hvordan tenker du miljøvennlige, moderne bolig ser ut?
- Hvordan passer dette overens med dine preferanser for bolig? / Hvordan ser din drømmebolig ut for deg, evt. de du ønsker å bo sammen med de kommende årene?
  - o Ønsker du deg enebolig eller leilighet? Hvorfor? Hva gir mest trygghet eller frihet?
  - o Er din drømmebolig stor eller med lite og effektivt areal? Hvorfor? Hva mener du at du og evt. din husstand trenger av ulike typer rom?
  - o Hva slags materialer og farger ønsker du boligen har utenpå?
  - o Hva slags estetisk uttrykk/ stil?
  - o Hva ønsker du av hage og uteplass? Har du behov for egen hage, eller kunne du tenke deg å dele noe uteplass og hage med naboer?
  - o Hva drømmer du om av utsikt og natur rundt boligen?

-
- Har du behov for bil/ parkering rett utenfor boligen, eller kunne du evt. hatt bilparkering lenger unna og klart deg i hverdagen mest med sykkel/ el-sykkel?
  - Har du interesse for fellesfunksjoner og deling på fasiliteter med naboer – f.eks. storstue, felles hjemmekontor, uteplass, hage, bildelingsordning - hvis det ville gitt deg en rimeligere bosituasjon?

Service/ fasiliteter

- Hva tenker du om plasseringen av Ydalir nær sentrum, servicefunksjoner, kollektivtrafikk?
- Hva slags assosiasjoner har du til denne delen av Elverum fra før/ dette nabolaget? (finnes det ulike statusområder i Elverum?)

Stedet – å bo i Elverum

- Hvordan er det å bo i Elverum, trives du?
- Hvordan ser du på framtidsutsikter og jobbmuligheter i Elverum?

Miljø/ bærekraft

- På hvilken måte tror du en miljøvennlig bydel vil påvirke den byen du bor i?
  - Hva kan den ha å si for å få innbyggerne til å leve mer miljøvennlig?
  - Hva tenker du om effekten av miljøvennlige boliger/ nullutslippsområder for klima generelt?
- Hva skal til for at du velger en bolig i en miljøvennlig bydel fremfor en lik leilighet i en ordinær bydel?
- Hva skal til for at du velger en leilighet i Ydalir fremfor en eldre enebolig?
- Vet du hva passivhus er? Ville du valgt passivhusbolig – hvorfor/hvorfor ikke?
- Tenker du en miljøvennlig bolig i Ydalir ville gjøre livet ditt enklere eller vanskeligere?

Er det noe du vil legge til?

Tusen takk for at du tok deg tid!